Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra speciální pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Kvalifikační předpoklady asistenta pedagoga

Qualification prerequisites of teacher´s assistant

Bc. Lucie Rokosová

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Vanda Hájková, Ph.D.

Studijní program: Speciální pedagogika

Studijní obor: N SPPG

2020

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Kvalifikační předpoklady asistenta pedagoga* vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 20. 7. 2020

.....

podpis

Ráda bych poděkovala vedoucí diplomové práce doc. PaedDr. Vanda Hájkové, Ph.D. za vstřícnost při konzultacích, věcné připomínky a cenné rady, díky kterým jsem mohla práci dovést do úplného konce. Dále bych ráda poděkovala všem asistentkám pedagoga, které byly ochotné mi poskytnou osobní rozhovory.

ABSTRAKT

Tato diplomová práce se zabývá kvalifikačními předpoklady asistentů pedagoga. Hlavním cílem této práce je zjistit spokojenost asistentů pedagoga se současnou podobou kvalifikačních kurzů pro asistenty pedagoga. Diplomová práce se skládá ze čtyř kapitol, kdy první tři kapitoly jsou teoretické a poslední kapitola je praktická. Teoretická část vymezuje legislativní zabezpečení asistenta pedagoga, preferované osobnostní předpoklady, schopnosti a dovednosti, náplň práce a možnosti získání odborné kvalifikace a dalšího vzdělávání asistenta pedagoga. A dále srovnává pozici asistenta pedagoga u nás a v zahraničí. Praktická část popisuje výzkumné šetření, které bylo realizováno s pomocí nástroje kvalitativního výzkumu, semi-strukturovaného rozhovoru, s devíti asistenty pedagoga.

KLÍČOVÁ SLOVA

asistent pedagoga, kvalifikační předpoklady, vzdělávání, kvalifikační kurzy

ABSTRACT

This diploma thesis deals with the qualification requirements for the role of teacher's assistants. The main aim of this thesis is to find out a level of satisfaction of teacher's assistants with the current form of qualification courses for teacher´s assistant role. The diploma thesis consists of four chapters, three of them are theoretical and the last chapter is a practical part.

Theoretical part defines legislative background for the role of teacher's assistant, preferred personal traits, abilities and skills, the scope of work and the possibility of obtaining professional qualification and further education for the role of teacher's assistants. Also, thereis a comparison of the teacher's assistant role in Czech Republic and abroad.

KEYWORDS

teacher´s assistant, teacher´s aide, qualification, the qualification class

Obsah

Úvod 7

1 Asistent pedagoga 8

1.1 Legislativní zabezpečení funkce asistenta pedagoga 10

1.2 Asistent pedagoga dříve a dnes 11

1.3 Preferované osobnostní předpoklady, schopnosti a dovednosti 12

1.4 Náplň práce asistenta pedagoga 14

1.4.1 Nepřímá činnost asistentů pedagoga 18

1.5 Pracovní kontext profese asistenta pedagoga 18

2 Kvalifikace asistentů pedagoga 21

2.1 Vzdělání asistenta pedagoga 21

2.1.1 Kvalifikační kurz 22

2.1.2 Další vzdělávání asistentů pedagoga 23

3 Asistent pedagoga v zahraničí 26

3.1 Slovenská republika 26

3.2 Velká Británie 27

3.3 Spojené státy Americké 28

4 Praktická část – výzkumné šetření 29

4.1 Cíle výzkumného šetření a výzkumné otázky 29

4.2 Výzkumný design 30

4.3 Charakteristika výzkumného souboru 30

4.4 Realizace výzkumného šetření 32

4.5 Analýza dat 34

4.5.1 Část první – Informace k absolvovaným kvalifikačním kurzům pro asistenty pedagoga 34

4.5.2 Část druhá – Další vzdělávání asistentů pedagoga 40
4.6 Výsledky šetření 42
Závěr 46
Resumé 49
Summary 50
Seznam použitých informačních zdrojů 51
Seznam příloh 57

Úvod

Se vzrůstající inkluzivními tendencemi v českém školství se zvyšuje také počet potřebných asistentů pedagoga ve třídách. Asistenti pedagoga se za poslední desetiletí stali nedílnou součástí školství, zejména u výchovy a vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Jednou z možností, jak získat odbornou kvalifikaci k výkonu činnosti asistenta pedagoga je úspěšné absolvování studia pedagogiky pro asistenty pedagoga podle § 3, odst. 2, písm. b) vyhlášky č. 317/2005 Sb. Asistentů pedagoga, kteří absolvovali tento kurz, přibývá (Němec et al., 2014). Většina z nich přichází z odlišných oborů, tj. bez předchozích zkušeností s prací s dětmi a znalostmi z oblasti pedagogických věd (Horáčková, 2015). A vyvstává otázka, do jaké míry po absolvování výše zmíněného kurzu, se cítí připraveni pro výkon této profese. Skutečnost, že jde o velmi aktuální problém, a zkušenosti s prací asistenta pedagoga, mě vedly k volbě tohoto tématu.

Cílem diplomové práce je zjistit, zda jsou asistenti pedagoga spokojení se současnou podobou těchto kvalifikačních kurzů, zda tyto kurzy obsahují dostatek teoretických informací, které asistenti pedagoga potřebují do praxe.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části – teoretickou a praktickou.

Teoretická část se skládá ze tří hlavních kapitol. První kapitola vymezuje profesi asistenta pedagoga – legislativní zabezpečení funkce asistenta pedagoga, preferované osobnostní předpoklady či náplň práce. Druhá kapitola se věnuje kvalifikaci asistentů pedagoga. Podle platné legislativy popisuje způsob, jakým je možné získat kvalifikaci na asistenta pedagoga. Vysvětluje, co je to kvalifikační kurz pro asistenty pedagoga a dále uvádí, jaké je další možné vzdělávání pro asistenty pedagoga. Třetí kapitola porovnává kvalifikaci asistentů pedagoga u nás a v zahraničí.

V praktické části je popsáno výzkumné šetření, jehož hlavním cílem bylo zjistit, zda jsou asistenti pedagoga spokojení se stávajícími kurzy pro asistenty pedagoga. S pomocí metody kvalitativního výzkumu, semi-strukturovaného rozhovoru s devíti asistenty pedagoga, bylo jeho záměrem se dozvědět, zda by asistenti pedagoga na kvalifikačních kurzech chtěli něco změnit na základě vlastní zkušenosti a reflektované praxe. Doplňující otázka se týkala dalšího vzdělávání asistentů pedagoga, kdy bylo cílem zjistit, jestli se asistenti pedagoga dále vzdělávají a jak je v dalším vzdělávání podporuje zaměstnavatel.

1 Asistent pedagoga

„*Asistent pedagoga je pedagogický pracovník, zaměstnaný v příslušné mateřské, základní nebo střední škole, působící ve třídě nebo studijní skupině, ve které se vzdělávají žáci se speciálními vzdělávacími potřebami*“ (Náplň práce, Nová škola, o.p.s., online, cit. 2020-03-17). Toto souhrnné označení pro žáky se zdravotním postižením, zdravotním znevýhodněním nebo sociálním, uvádí školský zákon z roku 2004 (zákon č. 561/2004 Sb., §16).

Asistent pedagoga je pojem, který byl původně spojený s integrací, kterou se ve své podstatě rozumí nejvyšší stupeň socializace člověka. Prakticky jde o naprostý opak segregace, tj. společenského vyčleňování či sociální exkluze (Slowik, 2007). Jesenský (1995) popisuje integraci jako „*spolužití postižených a nepostižených při přijatelně nízké míře konfliktnosti vztahů těchto skupin*“ (Jesenský, 1995 in Slowik, 2007). Slowik (2007) dále uvádí, že integrační postupy spočívají především v zajištění speciálních prostředků, podpory a péče pro osoby s postižením, které jsou soustředěny do speciálních škol.

Integrace umožnila velkému počtu dětí s postižením navštěvovat běžné školy, ale naneštěstí nenaplnila původní očekávání. Striktní vnější diferenciace (tj. speciální školy pro žáky s postižením a běžné školy pro žáky intaktní) se prolomila, ale nevedlo to ke skutečné vnější diferenciaci. Přítomnost žáků s postižením v běžných třídách nevedla k zásadním změnám v pedagogické teorii a praxi a u žáků s vážnějším stupněm postižením naráželo na různé překážky. Toto rozčarování z integrace nakonec vedlo k hledání nového přístupu k začleňování osob s postižením do společnosti a začalo se mluvit o tzv. inkluzi. (Špotáková et al., 2018).

„*Inkluzivní postoj spočívá v přesvědčení, že všichni lidé jsou si rovni v důstojnosti a právech*“ (Brandl, 2006). Groof et Lauwers (2003) dodávají, že tento přístup je mimořádně výhodný i pro děti bez postižení, ty si díky tomuto postupu mohou vytvořit relevantní, nezaujaté postoje k lidem s postižením a přijmout důležitou myšlenku, že na tom „být odlišný“ není nic špatného.

Lechta (2010) hovoří o inkluzivní škole jako škole přizpůsobené dětem, kde se žáci nedělí na ty se speciálními vzdělávacími potřebami a na ty, kteří je nemají, ale že se jedná o heterogenní skupinu žáků, kteří mají různé individuální potřeby.

Slowik (2007, s. 32) uvádí, že „*v inkluzivním přístupu jsou osoby s postižením zapojovány do všech běžných činností, jako lidé bez postižení. Pokud je to možné, tak na rozdíl od integračních postupů, nejsou využívány žádné speciální prostředky ani přístupy, pokud to není nezbytně nutné*.“ Mezi takový druh podpory řadíme právě asistenty pedagoga.

Můžeme říci, že smyslem práce asistenta pedagoga s ostatními žáky třídy je usnadnění práce učitele, díky čemuž učitel sám získává více času a prostoru na individualizovanou podporu žáků se speciálními vzdělávacími potřebami – asistent je tak primárně skutečně asistentem pedagoga, nikoli asistentem žáka se speciálními vzdělávacími potřebami (Němec et Martinovská, 2018).

V systému českého školství se můžeme nyní setkat se dvěma typy asistentů – školní asistent a asistent pedagoga. Přestože jsou si názvy velmi podobné, tyto pracovní pozice se od sebe liší, a to zejména náplní práce. **Školní asistent** je nepedagogickým zaměstnancem školy, jehož pracovní náplní je pomoc učiteli s administrativou, organizačními činnostmi ve škole, komunikace s rodinou či nepedagogická podpora dětí (s oblékáním, užíváním pomůcek aj.). Oproti tomu **asistent pedagoga** je pedagogickým pracovníkem, jehož činnost je zaměřena na podporu vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami – jeho funkce a náplň práce jsou legislativně zakotveny v normách definujících požadavky na pracovníky pedagogických profesí (zákon 563/2004 Sb, o pedagogických pracovnících), základní parametry vzdělávacího systému (zákon 561/2004 Sb., školský zákon) a formy podpory vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, např. vyhláška o vzdělávání dětí se speciálními vzdělávacími potřebami (Kendíková, 2017; Němec et al., 2016, s. 12).

1.1 Legislativní zabezpečení funkce asistenta pedagoga

Právní rámec problematiky asistentů pedagoga a s ní související oblasti vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami upravuje několik důležitých zákonů a vyhlášek (Kendíková, 2016).

Jednou z klíčových právních norem v této oblasti je zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), v platném znění. K problematice podpůrných opatření, tedy i asistenta pedagoga se vztahuje především § 16. Poslední novela školského zákona je zákon č. 46/2019 Sb., platný od února 2019 (Zákony pro lidi, online, 2020-03-17).

S asistenty pedagoga souvisí i vyhláška č. 248/2019 Sb., kterou se mění vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů, a vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů. Obsahem této vyhlášky je mj. přehled hlavních činností asistenta pedagoga (§ 5 odst. 3) a náležitosti ohledně zavádění podpůrných opatření do škol, tedy i zřízení funkce asistenta pedagoga.

Problematikou vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se zabývá i vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, v platném znění. Asistentům může tato právní norma sloužit jako zdroj informací v oblasti poradenství.

Dalším významným právním předpisem je zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a změně některých zákonů, v platném znění (Zákony pro lidi, cit. 2020-03-17), který stanovuje možnosti získání odborné kvalifikace (§ 20), ale také definuje obecné předpoklady pro výkon činnosti pedagogického pracovníka (Kendíková, 2016).

V souvislosti s asistenty pedagoga je nutné zmínit ještě prováděcí předpis k zákonu o pedagogických pracovnících, tj. nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně-pedagogické a přímé pedagogicko-

psychologické činnosti pedagogických pracovníků. V jeho příloze můžeme najít tabulku, která udává přesný týdenní rozsah přímé pedagogické činnosti (Kendíková, 2016).

S prací asistenta pedagoga samozřejmě souvisí i Zákon zákoník práce, č. 262/2006 Sb. (Zákony pro lidi, cit. 2020-03-17), který je klíčový ve všech pracovně-právních záležitostech.

1.2 Asistent pedagoga dříve a dnes

„*Zapojení asistentů pedagoga do výuky žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se v České republice rozvíjelo od 90. let minulého století, zpočátku se ovšem práce asistentů vyvíjela po dvou paralelních liniích, samostatně u žáků se zdravotním postižením a zvlášť u žáků se sociálním znevýhodněním*“ (Historie. Nová škola o.p.s. online, cit. 2020-07-19).

U žáků se zdravotním postižením, kteří se vzdělávali na speciálních školách, běžně působil jeden pedagogický pracovník. To se změnilo v roce 1997, kdy byla schválena vyhláška č. 127/1997 Sb., o speciálních školách a speciálních mateřských školách, která umožnila pracovat dvěma pedagogickým pracovníkům v jedné třídě současně (Čadová et Michalík in Vrbová a kol., 2012). Čadová et Michalík (in Vrbová, 2012) dále uvádí, že dříve pozici druhého pedagogického pracovníka ve třídě zajišťovali především interní pracovníci škol, většinou vychovatelé z internátu či družiny.

U žáků se sociálním znevýhodněním byli zaměstnáváni především asistenti, kteří měli pomoci s integrací žáků z romských menšin (Čadová et Michalík in Vrbová, 2012). Koncem 90. let minulého století byla profese asistenta pedagoga vázána především na romskou etnickou příslušnost a rozšířila se mnoha škol po celé České republice (Historie. Nová škola o.p.s. online, cit. 2020-07-19).

Ovšem celý uvedený systém poskytování asistentů pedagoga do škol postrádal oporu v zákoně i v závazných normativně-právních aktech. To způsobovalo mnoho problémů se zaváděním pozice asistenta pedagoga i s financováním. V roce 2003 zpracoval Olomoucký kraj ve spolupráci s odborníky z Pedagogické fakulty Univerzity Palackého vlastní návrh legislativního zabezpečení asistenta pedagoga, které mělo doplnit tehdy

platný školský zákon o následující ustanovení: *„Ředitel základní školy, střední školy, speciální školy a vyšší odborné školy může na návrh speciálně pedagogického centra a se souhlasem krajského úřadu ve třídě, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením, zřídit funkci třídního asistenta.“*(Čadová et Michalík in Vrbová, 2012, s. 7).

Současná podoba práce asistentů pedagoga vychází z legislativního sjednocení asistentské profese, ke kterému došlo v roce 2004 a 2005 prostřednictvím nového školského zákona (č. 561/2004 Sb.) a vyhlášky č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných (Historie. Nová škola o.p.s. online. cit. 2020-07-19). Tyto normy upravily postavení asistentů pedagoga ve speciálních školách, kde mohli ve třídách působit až tři pedagogičtí pracovníci, a zároveň podpořily roli asistentů pedagoga ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v běžných školách. „*Z pohledu zákona nyní existuje jednotná profese asistenta pedagoga, pro kterého platí stejné legislativní normy, ať už pracuje s žáky se zdravotním postižením či u žáků se sociálním znevýhodněním*“ (Historie. Nová škola o.p.s. online. cit. 2020-07-19).

1.3 Preferované osobnostní předpoklady, schopnosti a dovednosti

V oblasti znalostí a dovedností – tedy v oblasti dispozic, které mohou být získány a zdokonalovány prostřednictvím učení – poukazují asistenti pedagoga na potřebu jak všeobecných znalostí, nutných pro podporu výuky všech žáků, tak i na potřebu specifických kompetencí nezbytných pro práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (Hájková et al., 2018, s. 34).

Kulštrunková (in Morávková Vejrochová, 2015, s. 50) říká, že ačkoli velmi záleží na individualitě každého jedince, celkové osobností rysy, charakter a postoje této osoby by měly mít takové složení, aby se člověk v této profesi dokázal uplatnit. Osobnost asistenta pedagoga je reprezentována spojením určitých osobnostních rysů, které tuto profesi charakterizují. Měl by to být takový člověk, do jehož charakteru se promítá chování a jednání respektující morální a společenské požadavky. Asistenti pedagoga by měli být zodpovědní a důslední, měli by jednat s velkou empatií a mít kladný postoj k odlišnostem u

žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Jejich osobnost by měla být zejména pozitivní a vyrovnaná (Teplá, 2015).

Teplá (2015) uvádí, že mezi elementární charakteristiky této profese patří určitá intelektuální úroveň, komunikativnost, tvořivost, kolektivnost, trpělivost, laskavost, optimismus, smysl pro humor či umění operativně řešit problémy, ale především kladný vztah k dětem.

Na těchto klíčových vlastnostech se shodli i účastníci výzkumu *„Prekoncepce, konstrukce a rekonstrukce profesní identity asistenta pedagoga*“, který byl realizován Pedagogickou fakultou Univerzity Karlovy v letech 2017-2018. Kromě výše zmíněných vlastností doplňují, že asistent by měl být důsledný a spravedlivý, měl by umět motivovat žáky či respektovat autoritu učitele (Hájková et al., 2018).

Osobnostní charakteristikou asistenta pedagoga se zabývá i Kulštrunková (in Morávková a kol., 2015, s. 51), která roztřídila klíčové vlastnosti do pěti oblastí:

- **nenásilné, přirozené chování**, tj. schopnost navozovat pocit bezpečí, přátelskou atmosféru, komunikativnost aj.,
- **zaujetí pro svoji práci** – radost z práce, aktivní a tvůrčí pomoc při vytváření vhodného prostředí při výuce a její realizaci, pomoc a podpora soběstačnosti daného žáka apod.,
- **schopnost spolupráce pod vedením učitele, schopnost týmové práce** – respekt, doplňování, otevření novým způsobům a další,
- **samostatnost, tvůrčí přístup, odbornost** – tj. rozvíjení vlastních dovedností, sebevzdělávání aj.,
- **organizační schopnosti** – rychlé rozhodování, zvládání náročných situací, schopnost alternativního řešení apod.

Nesmíme opomenout, že asistent pedagoga by měl mít základní všeobecný přehled, aby mohl zasadit žákům výuku do kontextu společenského života, vysvětlit souvislosti i smysl osvojované látky. Je samozřejmé, že se vzrůstajícím věkem podporovaných žáků stoupá i potřeba takového přehledu. S tím souvisí i dobrá znalost vyučovacích obsahů, které se probírají v ročníku, kde asistent pedagoga působí. Zejména u vyšších ročníků,

kde hrozí, že si asistent již danou látku nevybavuje, je nezbytné, aby si asistent pedagoga potřebnou vyučovací látku doplnil. Ovšem kromě všeobecného přehledu jsou také nutné znalosti ze základů psychologie, pedagogiky a samozřejmě i speciální pedagogiky, aby asistent pedagoga mohl lépe porozumět specifikům jednotlivých žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (Hájková et al., 2018).

1.4 Náplň práce asistenta pedagoga

Konkrétní náplň práce, tj. rozsah a rozpis jednotlivých činností pro asistenta pedagoga vždy stanovuje ředitel příslušné školy, který by při tvorbě náplně práce pro asistenta pedagoga měl vycházet jednak z podkladů a doporučení SPC, jednak ze skutečných potřeb žáka, podmínek v dané škole a platné legislativy.

Horáčková (2015, s. 10) uvádí, že role asistenta pedagoga není vázaná na konkrétního žáka, protože trvalá cílená podpora by mohla mít nežádoucí dopad jak na žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, tak na třídu jako takovou. „*Pro stanovení míry zapojení asistenta pedagoga do práce se všemi žáky třídy je nezbytná připravenost a informovanost vedení škol a učitelů, do jejichž třídy je takový žák začleněn*“ (tamtéž).

Giangreco (2013) uvádí pět základních pokynů, které by se měly dodržovat při práci asistenta pedagoga. Zaprvé, jakékoli vzdělávací činnosti poskytované asistenty pedagoga, by měly být pouze doplňkové, nikoli elementární, výhradní. Zadruhé, asistenti pedagoga by měli pracovat s profesionálně připravenými plány zpracovanými buď učitelem, nebo speciálním pedagogem, aby nemuseli činit žádná výchovně-vzdělávací rozhodnutí, která jejich pozici nenáleží. Zatřetí, asistenti pedagoga by měli umět s těmito plány efektivně pracovat. Začtvrté, asistenti pedagoga by měli být schopni se vypořádat s problémovým chováním žáků ve třídě. A zapáté, asistenti pedagoga by měli pracovat pod vedením kvalifikovaného pedagoga.

Ve třídě jsou jasně stanoveny hranice mezi prací učitele a asistenta pedagoga. Učitelé mají na starosti tvorbu a aplikaci vzdělávacích programů, sledování pokroků u žáků a komunikaci s rodiči, zatímco asistenti pedagoga pomáhají tyto plány pod vedením učitele realizovat (Balshaw et Farrell, 2002).

Pracovní náplň, činnosti asistenta pedagoga u nás specifikuje vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, následovně:

a) *„pomocné výchovné práce zaměřené na podporu pedagoga zvláště při práci se skupinou žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*

b) *pomocné organizační činnosti při vzdělávání skupiny žáků se speciálními vzdělávacími potřebami*

c) *pomoc při adaptaci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na školní prostředí*

d) *pomoc při komunikaci se žáky, zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází*

e) *nezbytnou pomoc žákům při sebeobsluze a pohybu během vyučování a při akcích pořádaných školou mimo místo, kde škola v souladu se zápisem do školského rejstříku uskutečňuje vzdělávání nebo školské služby*

f) *pomocné výchovné práce spojené s nácvikem sociálních kompetencí žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.*“

(Vyhláška č. 27/2016 Sb., § 5)

Na vyšší úrovni profese, kde je odborná kvalifikace asistenta pedagoga podmíněna minimálně středoškolským vzděláním s maturitou (viz níže v kapitole 2. Kvalifikace asistentů pedagoga), může pak asistent dle výše zmíněné vyhlášky §5 odst. 3 zajišťovat také přímou pedagogickou činnost při vzdělávání a výchově zaměřenou na individuální podporu žáků, a to přesně podle stanovených postupů a pokynů učitele nebo vychovatele. Dále by měl zajišťovat výchovné práce zaměřené podpoře a vytvoření základních hygienických a pracovních návyků. Mezi jeho další kompetence patří podpora žáka v dosahování vzdělávacích cílů jednak během výuky, jednak při přípravě na ní a vedení žáka k co největší samostatnosti.

Rozsah a náplň těchto činností se liší podle jednotlivých stupňů škol, ale také z kvalifikace a obecných kompetencí asistenta pedagoga. Pokud je asistent pedagoga zaměstnán v mateřské škole, kde může zasahovat téměř do všech činností, oproti tomu na střední škole je spolupráce při výkladu nového učiva možná už jen ve specifických případech,

jednotlivých předmětech, tj. jen pokud se asistent pedagoga v dané látce orientuje (Horáčková, 2015).

Mezi konkrétní činnosti, se kterými může asistent pedagoga pomoci žákům patří individuální pomoc žákovi se začleněním do kolektivu, komunikace mezi žáky, pomoc při práci s pomůckami či se zápisem do sešitu, je-li to třeba, tak určité zjednodušení či přeformulování výkladu, aby mu žáci lépe rozuměli, dále upevnění učiva a procvičování probrané látky, kontrola plnění úkolů či asistence při přechodu žáků do jiných učeben, případně školní družiny či jídelny (Vrbová, 2015, s. 13).

Butt (2016, s. 997) rozlišuje tři různé modely práce asistenta pedagoga, které mají vliv na druh činnosti, kterou pedagog vykonává: „*prvním modelem je individuální práce s žákem – asistent pedagoga pracuje s žákem tzv. jeden na jednoho. Častým negativem tohoto modelu je přílišná závislost žáka na přítomnost asistenta pedagoga, ale také separace žáka od spolužáků ve třídě (žák je sice přítomen ve stejné místnosti, ale sedí odděleně a pracuje na jiných aktivitách než zbytek třídy). V druhém modelu zajišťuje asistent podporu celé třídy, nejen jednoho žáka. Zde se jedná o bližší spolupráci asistenta s učitelem, která vede k lepšímu naplnění potřeb všech žáků ve třídě. Třetí model je sdílený asistent, který pracuje ve více třídách, tj. s různými pedagogy i žáky*“. Giangreco and Doyle (2007 in Butt, 2016) uvádí, že v tomto modelu je hlavním vzdělavatelem žáků se zvláštními vzdělávacími potřebami asistent, což ovšem může vést k izolaci, přehlížení a stigmatizaci těchto žáků. Oproti tomu učitel má zde roli zástupnou, žáky se speciálními vzdělávacími potřebami učí jen v případech, kdy není asistent přítomen ve třídě.

Z tohoto modelu vychází i Nová škola o.p.s. (Náplň práce. online. cit. 2020-03-23), která popisuje náplň práce asistenta pedagoga jako individuální či skupinovou práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami. Tato práce může probíhat buď v běžné třídě, nebo mimo ni – v jiné učebně, kdy asistent pedagoga pracuje s žákem/žáky na upraveném zadání úkolů, po vyučování ve škole, v případě potřeby i v odpoledních hodinách v mimoškolním prostředí, např. v knihovně nebo nízkoprahovém centru. Asistenti pedagoga mohou pracovat i s ostatními žáky ve třídě, aby učitel získal více času a prostoru pro vlastní práci s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Obecně platí, že náplň práce asistenta pedagoga se řídí potřebami konkrétního žáka a situací ve třídě. Asistent pedagoga poskytuje žákům se speciálními vzdělávacími potřebami podporu jednak během vyučování, jednak o přestávkách.

Práce asistenta pedagoga by vždy měla probíhat pod metodickým vedením pedagoga, ať už třídního učitele nebo učitele odborných předmětů, který zodpovídá za průběh i výsledky vzdělávání. Podporu asistentovi pedagoga mohou poskytovat i odborní pracovníci školských poradenských zařízení (Teplá et Šmejkalová, 2007).

Horáčková (2015, s. 26) ve své publikaci Metodika práce asistenta pedagoga: Spolupráce s učitelem uvádí Desatero základních předpokladů dobré spolupráce asistenta pedagoga s učitelem:

1) Asistent pedagoga i učitel by měli mít pozitivní postoj k integraci a inkluzi a vnímat tyto cesty ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami jako správné a přirozené.
2) Učitel je smířen s tím, že asistent pedagoga s ním bude přítomen ve třídě.
3) Role asistenta pedagoga je jasně vymezena a komunikována v trojúhelníku: vedení školy – učitel – asistent.
4) Asistent pedagoga a učitel mají vyhrazený čas pro společné přípravy a konzultace.
5) Asistent pedagoga by se měl účastnit organizačních porad a pedagogických rad, aby se necítil vyčleňován a nepřišel o důležité informace.
6) Asistent pedagoga a učitel by měli udržovat profesionální a partnerský vztah, který by se měli oba snažit udržet.
7) Učitel by měl být připraven na přítomnost asistenta pedagoga ve třídě. Nejlépe navštívit na hospitaci třídu, či několik tříd, kdy je funkce asistenta pedagoga již zavedena.
8) Pro vztah asistenta pedagoga a učitele je přínosné, pokud se učitel vzdělává v oblasti speciálních potřeb žáka, aby mohl doporučit asistentovi pedagoga další možnosti vzdělávání.
9) Učitel by měl najít správnou míru zapojení asistenta pedagoga do výuky žáka se speciálními vzdělávacími potřebami a ostatních žáků ve třídě.

10) Asistent pedagoga by měl seznámit se systémem klasifikace učitele a snažit se podílet na formativním hodnocení žáka. V případě, že se jedná o žáka na druhém stupni základní školy, či žáka střední školy, může asistent pomáhat ve sledování prospívání žáka učitelům všech předmětů.

Nesmíme ovšem opomenout ani potřebu spolupráce mezi asistentem pedagoga a rodinou žáka. Podle Vrbové (2015, s. 13) by se měl v tomto případě asistent pedagoga zaměřit na vytvoření vztahu důvěry, snažit se posílit vztah rodiny a školy, předávat informace o zdravotním stavu žáka, jeho potřebách, ale i probraném učivu a možnostech jeho procvičování.

1.4.1 Nepřímá činnost asistentů pedagoga

Jako všichni pedagogičtí pracovníci, i asistent pedagoga má rozdělenou svou činnost na přímou, např. práce s žáky ve výuce, a nepřímou, kam řadíme např. přípravu na výuku či konzultace s pedagogem. Nepřímá pedagogická činnost asistenta pedagoga by měla být přímo uvedena v pracovní smlouvě, a to v dostatečné časové dotaci. Bohužel, jak vyplynulo z výzkumného projektu „*Prekoncepce, konstrukce a rekonstrukce profesní identity asistenta pedagoga*[1]“, mnoho asistentů pedagoga nemá nepřímou pedagogickou činnost zanesenou v smlouvě, či na ni mají vyměřeno jen velmi málo času. Mezi nejčastější formy nepřímé pedagogické činnosti, které asistenti pedagoga uváděli, patřila příprava materiálů, pomůcek, her a úloh (Hájková et al., 2018). Ovšem jak uvádí Němec et al. (2018), tento způsob podpory pedagoga by neměl být hlavní pracovní činností asistenta pedagoga.

1.5 Pracovní kontext profese asistenta pedagoga

Pracovní kontext a vybrané organizační aspekty činnosti asistentů pedagoga mohou být klíčovými faktory jak z hlediska efektivity asistentské práce, tak u z hlediska vlastní

[1] Výzkumný projekt Prekoncepce, konstrukce a rekonstrukce profesní identity asistenta pedagoga probíhal v letech 2017–2018 a byl financován Grantovou agenturou České republiky. Hlavním realizátorem projektu byla katedra speciální pedagogiky Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy a na dílčích částech se podíleli i spolupracovníci z australské University of New South Wales Sydney.

spokojenosti asistentů v profesi. Zahraniční studie, které se zabývají touto problematikou, poukazují na to, že mnoho asistentů pedagoga pociťuje malou nebo žádnou zpětnou vazbu ke své práci od učitelů, nemají dostatek času na nepřímou pedagogickou činnost či nemají dostatečné metodické vedení a jejich celkový vztah k profesi je ovlivněn i špatným platovým ohodnocením (Němec, Strnadová in Hájková et al., 2018).

Kendíková (2016, s. 41) uvádí, že „*práce asistenta pedagoga je v mnoha ohledech náročná a jsou s ní spojené některé problematické momenty. Ty identifikují jak sami pracovníci, tak vedení škol, ale i odborná veřejnost*“. Asistent pedagoga během svého působení přichází do kontaktu jednak se svěřeným žákem, jednak s jeho širokým okolím, což v sobě skrývá i nebezpečí vzniku nedorozumění a konfliktů na personální či komunikační úrovni, na které asistenti pedagoga často nebývají připraveni (Horáčková, 2015).

Jedním z problémů je strach ze ztráty pracovního místa, který je způsoben především tím, že většina asistentů pedagoga má podepsanou smlouvu se zaměstnavatelem jen na dobu určitou, tj. na jeden rok. V některých případech ale mohou mít uzavřenou smlouvu jen do konce školního roku, tedy do 30. června (Kendíková, 2016). Horáčková (2015, s. 16) doplňuje, že „*uzavírání pracovního poměru na dobu určitou často eliminuje investice do jeho dalšího vzdělávání*“.

Problémy stále činí i nejistota v oblasti vymezení pracovní pozice. Mnoho rodičů žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se mylně domnívá, že asistent pedagoga se bude výhradně věnovat jen tomuto žákovi (Kendíková, 2016). Butt (2016) dodává, že nepochopení role asistenta pedagoga se bohužel ve velkém rozsahu vyskytuje i mezi pedagogickými pracovníky – učiteli a někdy i samotnými asistenty.

Další problémovou oblastí jsou nejasnosti v náplni práce, kdy mnoho asistentů pedagoga nevědí, co přesně se od nich očekává, a co mohou a nemohou ve třídě dělat. I když součástí smlouvy bývá výčet náplně práce, často se jedná jen o obecný přehled základních činností (Kendíková, 2016). S tím souvisí také nejasný vztah mezi učitelem a asistentem. Stále se můžeme setkat s učiteli, kteří se domnívají, že si se všemi žáky poradí sami a přítomnost asistenta pedagoga ve třídě si nepřejí. Většinou jim vadí, že je další osoba může v hodinách pozorovat, kritizovat či dokonce donášet informace vedení školy. Na druhé straně zde

máme učitele, kteří využívají asistenty pedagoga pro činnosti, které nejsou v jejich kompetenci ani náplni práce (Kendíková, 2016).

Horáčková (2015) uvádí, že v praxi se mohou objevit takové rozpory mezi učitelem a asistentem pedagoga, které mohou negativně ovlivnit celou třídu. Jedná se například o situaci, kdy učitel nepředává asistentovi pedagoga potřebné informace o žákovi a jeho práci, což vede k tomu, že učitel „učí celou třídu“ a asistent pedagoga sedí s příslušným žákem stranou a nějakým způsobem s ním individuálně pracuje. Přesně tyto případy jsou příklady neprofesionality na obou stranách.

Horáčková (2015, s. 15) upozorňuje, že „*mezi nejčastější chyby patří nepromyšlený výběr asistenta pedagoga*“. Což se projevuje nejen na výše zmíněných obtížích ve vztahu učitele a asistenta pedagoga, ale může se to projevit i na vztahu asistenta pedagoga s ostatními žáky třídy.

Nutné je také vyřešit oslovování asistenta pedagoga ve třídě. Žáci si velmi často nejsou jistí, jak mají nového pedagogického pracovníka oslovovat. „*Zde může pomoci právě učitel, který po předchozí dohodě s asistentem pedagoga a na základě hlubší znalosti konkrétního kolektivu představí asistenta, a tím určí jeho oslovování.*“ (Horáčková, 2015, s. 16). Druh oslovení závisí na konkrétním kolektivu, někde se osvědčí formální „pane asistente, paní asistentko“, jinde preferují funkční oslovení křestním jménem v kombinaci s vykáním či tykáním, případně je možné oslovovat pouze příjmením (Horáčková, 2015).

2 Kvalifikace asistentů pedagoga

Kvalifikace pro výkon práce asistenta pedagoga je velmi různorodá. Minimum pro získání kvalifikace je základní vzdělání doplněné kurzem pro asistenty pedagoga, maximem je vysokoškolské vzdělání v pedagogickém oboru (Němec, Šimáčková-Laurenčíková a Hájková, 2016, str. 12).

2.1 Vzdělání asistenta pedagoga

Asistent pedagoga je pedagogickým pracovníkem školy, proto musí splňovat obecné předpoklady kladené na výkon pedagoga, které jsou definovány v § 3 odst. 1 zákona č. 563/2004Sb., o pedagogických pracovnících, v platném znění. Mezi tyto předpoklady patří: plná způsobilost k právním úkonům; odborná kvalifikace pro přímou pedagogickou činnost, kterou vykonává; bezúhonnost; zdravotní způsobilost; prokázaná znalost českého jazyka (Javoříková, 2018, str. 25).

Profese asistenta pedagoga se stále vyvíjí a postupem času se mění nároky a požadavky na jeho odbornou kvalifikaci. V současné době jsou rozlišovány dvě úrovně odbornosti asistentů pedagoga, podle kterých odlišujeme i požadované vzdělání.

Asistent pedagoga s „vyšší úrovní“ může vykonávat i přímé pedagogické působení podle odst. 1. Potřebnou kvalifikaci pro tuto činnost může asistent pedagoga získat jednak vysokoškolským, vyšším odborným nebo středním vzděláním s maturitní zkouškou v oblasti pedagogických věd, jednak vysokoškolským, vyšším odborným nebo středním vzděláním s maturitní zkouškou z jiné oblasti, doplněným o vzdělání v programu celoživotního vzdělávání zaměřeném na pedagogiku, studiem pedagogiky nebo absolvováním vzdělávacího programu pro asistenty pedagoga, které uskutečňuje vysoká škola nebo zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků (Česko, 2016, odst. 1).

Druhým typem vykonávané činnosti, tzv. nižší úroveň, jsou pomocné výchovné práce „*ve škole, ve školském zařízení pro zájmové vzdělávání, ve školském výchovném a ubytovacím zařízení, ve školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, nebo ve školském zařízení pro preventivně výchovnou péči*“ (Česko, 2016, odst. 2). Asistentům pedagoga,

kteří působí na „nižší úrovni“ stačí vzdělání s výučním listem či základní vzdělání, ovšem podmínkou je absolvování kvalifikačního kurzu pro asistenty pedagoga.

2.1.1 Kvalifikační kurz

Podobu kvalifikačního studia pedagogiky pro asistenty pedagoga upravuje vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků, v § 3, odst. 2, písm. b). Vyhláška stanovuje, že absolvent studia pro asistenty pedagoga získává znalosti a dovednosti v oblasti pedagogických věd, které jsou součástí jeho odborné kvalifikace. Studium se ukončuje závěrečnou zkouškou před komisí, po jejímž úspěšném složení získává absolvent osvědčení. Studium se uskutečňuje v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků a minimální rozsah činí 120 vyučovacích hodin (Česko, 2005).

MŠMT zveřejňuje a pravidelně aktualizuje seznam akreditovaných vzdělávacích programů, jejichž úspěšným absolvováním získají účastníci kvalifikaci pro výkon činnosti pedagogického pracovníka – asistenta pedagoga. Informace o akreditovaných subjektech a jejich akreditovaných vzdělávacích programech lze nalézt v databázi DVPP na webových stránkách ministerstva (Teplá et Šmejkalová, 2007, str. 13).

Kvalifikační kurzy pro asistenty pedagoga jsou určené jednak zájemcům o profesi asistenta pedagoga, jednak i stávajícím asistentům, kteří si chtějí doplnit kvalifikaci podle platného zákona 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, v platném znění. Cílem kurzu je zprostředkovat znalosti a dovednosti potřebné pro výkon této profese, tj. teoretické znalosti o práci asistenta pedagoga, legislativním ukotvením jeho práce a jeho spolupráci s dalšími pedagogickými pracovníky a institucemi. Absolventi tohoto kurzu by měli mít základní přehled o formách vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami (Nová škola, o.p.s., 2013).

Nová škola o.p.s. (Kvalifikační studium pro AP, online, cit. 2020-03-17) dále na svých stránkách uvádí, že náplní kurzu jsou základy legislativy, psychologie, komunikace, pedagogiky a speciální pedagogiky, tj. kurz by měl připravit absolventy na zvládání běžných výchovně-vzdělávacích problémů či hledání konstruktivních řešení při nedorozumění, konfliktech v komunikaci mezi školou, rodinou a dítětem.

Rozsah kvalifikačního kurzu pro asistenty pedagoga je stanoven na 80 hodin teoretické výuky a 20 hodin povinné praxe. Pro získání osvědčení o úspěšném absolvování je nezbytné splnit závěrečné zkoušky (Nová škola o.p.s., 2013).

2.1.2 Další vzdělávání asistentů pedagoga

Všichni pedagogičtí pracovníci, tedy i asistenti pedagoga, by se měli v průběhu své praxe dále rozvíjet a vzdělávat. Další vzdělávání pedagogických pracovníků je těžištěm profesního rozvoje pedagogických pracovníků. Portál Národního institutu pro další vzdělávání charakterizuje další vzdělávání pedagogických pracovníků jako systematický a koordinovaný proces, který navazuje na pregraduální vzdělávání a trvá celou dobu profesní dráhy pedagogického pracovníka. Pedagog má současně právo i povinnost účastnit se dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků, které plní dvě hlavní funkce – standardizační a rozvojovou, tj. zabezpečuje udržení kvality a úrovně stávajícího vzdělávacího systému a dále slouží jako nástroj podpory rozvoje a inovace (NIDV, 2019).

Horáčková (2015) dokonce zdůrazňuje, že účast na dalším vzdělávání pedagogických pracovníků a metodické vedení jsou nezbytnou podmínkou úspěšného působení asistenta pedagoga a jeho profesního rozvoje, a to zejména v prvním roce po přijetí do školy, a ještě před jeho nástupem.

Další vzdělávání pedagogických pracovníků je zakotveno v právním systému v zákoně č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), zákoně č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a dále ve vyhlášce č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komici a kariérním systému pedagogických pracovníků (tamtéž).

Zákon přiznává pracovníkům 12 pracovních dnů volna k samostudiu s náhradou platu ve výši ušlého platu. A zároveň stanovuje, že ředitel školy při stanovení plánu dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků musí brát v úvahu jak zájmy pedagogických pracovníků, tak potřeby a možnosti školy. Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání vymezuje jednotlivé druhy dalšího vzdělávání: studium ke splnění kvalifikačních předpokladů, studium ke splnění dalších kvalifikačních předpokladů a studium k prohlubování odborné kvalifikace.

Další vzdělávání pedagogických pracovníků je v České republice součástí celoživotního vzdělávání a uskutečňuje se pouze prostřednictvím akreditovaných vzdělávacích programů v akreditovaných vzdělávacích institucích, jejichž seznam je dostupný na stránkách MŠMT. Kvalitní kurzy s dobrými referencemi zajišťují např. Rytmus, o.s., VOŠ Jabok, Národní institut pro další vzdělávání, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy apod. (Horáčková, 2015).

Hájková et al. (2018, s. 39) uvádí, že vedle účasti na kurzech je další možnou variantou samostudium literatury, ať už odborných knih zaměřených na konkrétní pedagogickou problematiku, nebo četba beletrie, nejčastěji autobiografií, které napsali sami lidé s postižením. Četba takové literatury může asistentům velmi pomoci s pochopením vnitřního světa člověka s postižením, specifika jeho myšlení a prožívání.

Dalším podceňovaným zdrojem pro doplňování znalostí mezi asistenty pedagoga, ale i učiteli je internet, na které se nachází mnoho užitečných materiálů jako např. metodické příručky popisující standardy práce asistentů pedagoga nebo přehledy práce s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami (Hájková et al, 2018).

Hájková et al. (2018) dodává, že kromě kurzů a různých forem studia je vhodným způsobem, jak se naučit něco nového a rozvést tak vlastní profesní dispozice, je hospitace u jiného asistenta v jiné třídě, případně i na jiné škole.

Horáčková (2015, s. 19) popisuje, že další vzdělávání pedagogických pracovníků v případě asistentů pedagoga naráží na „*přetrvávající problém, kterým je velká fluktuace způsobená nedostatečným finančním i morálním oceněním práce*“.

Účast asistentů pedagoga na dalším vzdělávání pedagogických pracovníků bývá zanedbávána z několika důvodů, např. krátkodobé smlouvy asistentů pedagoga či nedostatek finančních prostředků na další vzdělávání. V tomto případě ale může další vzdělávání chybět všem pedagogickým pracovníkům, nejen asistentům pedagoga. Tyto školy pak upřednostňují pouze povinná školení nebo realizují další vzdělávání pedagogických pracovníků prostřednictvím samostudia (Horáčková, 2015).

Pomoci asistentům s adaptací a profesním růstem může i vedení školy, učitelé spolupracující s asistentem, pracovníci školního poradenského pracoviště, tj. výchovný

poradce, školní psycholog, případně školní speciální pedagog, je-li na škole přítomen. Pomocnou ruku mohou podat i pracovníci školského poradenského zařízení, např. Pedagogicko-psychologické poradny pořádají schůzky asistentů pedagoga, jejichž účelem je vzájemná výměna poznatků a zkušeností (Horáčková, 2015).

3 Asistent pedagoga v zahraničí

Jak bylo zmíněno výše, profese asistenta pedagoga je spojována s integračním a později inkluzivním vzděláváním. Jejich úkolem je pomáhat učitelům, ale i žákům se speciálními vzdělávacími potřebami ve třídě. V následující podkapitole je představena pozice asistenta pedagoga ve vybraných zemích, jsou zde uvedeny shody a rozdíly v potřebné kvalifikaci či náplni práce. Pro ukázku rozdílných pohledů bylo vybráno sousední Slovensko, jako další evropský stát Velká Británie a zámořské Spojené státy Americké.

3.1 Slovenská republika

Stejně jako v jiných zemích, i na Slovensku se vzdělávání dětí s postižením zabezpečilo s pomocí speciálních opatření, které jsou definované v zákoně. K těmto opatřením řadíme speciální výchovně-vzdělávací potřeby a individuálně vzdělávací plány, asistenty pedagoga a školní speciální pedagogy (Špotáková et al., 2018, s. 10).

Špotáková (2018) dále uvádí, že hlavní úlohou pedagogického asistenta je udržovat interakci mezi žákem a učitelem. Pedagogičtí asistenti, nebo také „asistenti učiteľa“ znamenají pomoc v práci s jednotlivými žáky se speciálními vzdělávacími potřebami v době výuky, ale i v přípravě na ní. Pedagogičtí asistenti jsou vnímáni jako užiteční pomocníci učitelů, kteří jsou pověřeni širokou škálou činností.

Internetový sprievodca trhom práce (istp.cz, cit. 2020-06-19) na svých stránkách popisuje odborné kvalifikační předpoklady pro pedagogické asistenty. Optimálním vzděláním, které pedagogický asistent potřebuje pro výkon práce, je střední odborné vzdělání v oblasti pedagogických věd, vyšší odborné vzdělání v oboru pedagogika volného času, vychovatelství či speciální pedagogiky, nebo vysokoškolské vzdělání v oblasti pedagogických věd.

Na rozdíl od České republiky nejsou definovány žádné alternativní vzdělávací cesty, tj. není možné si doplnit kvalifikaci pomocí odborného kurzu. Na Slovensku je tedy nutné pro výkon profese pedagogického asistenta mít vzdělání v oblasti pedagogických věd. Ovšem pokud porovnáme náplň práce českého asistenta pedagoga a slovenského pedagogického asistenta, zjistíme, že se příliš neliší. Stejně jako u nás spolupracují

s pedagogy na výchově a vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami podle stanovených osnov a pokynů. Dále individuální práce s žáky, vytváření podmínek na překonávání počátečních jazykových a sociálních bariér, vč. ulehčení adaptace romských žáků na nové prostředí.

Na rozdíl od asistentů pedagoga, pedagogický asistent má za úkol organizaci výchovně-vzdělávacích aktivit (hudebních, tanečních, výtvarných, dramatických apod.) pro děti se speciálními vzdělávacími potřebami a organizaci volnočasových aktivit a setkání s rodiči. Mezi další příklady práce patří i návštěvy rodin a komunity, které u nás nemá v náplni práce asistent pedagoga, ale školní asistent.

3.2 Velká Británie

Stejně jako u nás, i ve Velké Británii hrají asistenti pedagoga (v originále *teaching assistants* nebo také *learning assistants* či *special eduacation needs assistants*) klíčovou roli ve vzdělávání dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Často na této pozici začínají budoucí učitelé, kteří chtějí získat znalosti a zkušenosti z praxe, ale také se chtějí přesvědčit, že jimi zvolená profese je pro ně ta pravá. Zároveň se k této profesi přiklání i rodiče, kterým vyhovuje délka pracovní doby, která je shodná s docházkou dětí do školy. Mnoho z těchto rodičů se snaží hledat uplatnění na stejné škole, kam dochází jejich děti (Judge: What is a teaching assistant?, 2013)

Asistenti pedagoga se ve Velké Británii dělí na více úrovní. The Higher Level Teaching Assistant má mnohem větší pravomoci a hrají vyšší roli ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, např. pomáhají s přípravou plánů jednotlivých výukových lekcí, sledují progres žáků v hodinách, dávají učiteli zpětnou vazbu a v případě nepřítomnosti učitele ho mohou zastoupit (Teachernet.gov.uk, cit. 2020-07-19). U nižší úrovně asistenta pedagoga se pak můžeme setkat se shodnou náplní práce, jakou mají asistenti pedagoga u nás. Další kvalifikací je pak tzv. SEN (special education needs), kterou si doplňují asistenti pedagoga pracující ve speciálních školách. (Judge: What is a teaching assistant?, 2013).

Získat práci na pozici asistenta pedagoga lze více způsoby. Pracovat jako asistent pedagoga na nižší úrovni může ve Velké Británii každý, kdo rád pracuje s dětmi a má čistý trestní rejstřík. Někteří se rozhodnou pracovat jako dobrovolníci, bez předešlé kvalifikace, aby získali potřebné zkušenosti, ale také aby zjistili, zda je tato práce to, čemu by se chtěli dále věnovat. Další možnou cestou je splnit odborný kvalifikační kurz pro asistenty pedagoga (Judge: Teaching Assistant Courses, 2013).

3.3 Spojené státy Americké

Asistenty pedagoga ve Spojených státech Amerických označují jako *teacher aides, instructional aides, paraprofessionals, education assistants* nebo *paraeducators*. Stejně jako v České republice, i zde musí pracovat pod dohledem učitele. Mezi jeho povinnosti patří individuální nebo skupinová práce s žáky, během které dochází k opakování a utužování získaných znalostí z vyučovacích hodin. Dále vypomáhá učiteli se známkováním, přípravou materiálů na další vyučovací hodiny a samozřejmě s dozory nad studenty mimo třídu, tj. o přestávkách, během oběda či na školních akcích. Někteří asistenti pedagoga také vypomáhají s potřebnou dokumentací žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, spolupracují s učiteli na vzdělávacích plánech a sledují pokroky jednotlivých žáků. Ovšem ve Spojených státech Amerických nemusí asistenti pedagoga pracovat jen s konkrétními dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami ve třídě, ale mohou být přijati na školu, aby pomáhali se specifickými činnostmi, např. mohou učit žáky ovládat speciální programy a softwary (Truity.com, cit. 2020-06-27).

Potřebnou kvalifikaci získají asistenti pedagoga absolvováním tzv. post-secondary education, které odpovídá našim vyšším odborným školám. Absolventi získají titul „associate degree“ (Camp Center International s.r.o., cit. 2020-06-27). Dále mohou vystudovat příslušnou vysokou školu. Ovšem některá pracoviště vyžadují, aby zaměstnanci úspěšně splnili „skill test“ nebo absolvovali kurz první pomoci, včetně certifikátu o znalosti CPR (kardiopulmonální resuscitaci).

Asistenti pedagoga mají i možnost si doplnit další vzdělání a stát se učiteli v mateřské, základní i střední škole, ale i ve školách speciálních (Truity.com, cit. 2020-06-27).

4 Praktická část – výzkumné šetření

4.1 Cíle výzkumného šetření a výzkumné otázky

Hlavním cílem níže uvedeného výzkumného šetření je zjistit, zda jsou kvalifikační kurzy pro asistenty pedagoga efektivním a dostatečným zdrojem informací pro budoucí praxi.

Na základě definovaného cíle výzkumu byly zvoleny následující výzkumné otázky:

VO 1: Cítí se asistenti pedagoga po absolvování kurzu dostatečně připraveni na práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami?

VO 2: Jsou asistenti pedagoga spokojeni se stávající podobou kvalifikačních kurzů pro asistenty pedagoga, nebo by na nich chtěli něco změnit?

V této části byly respondentům kladeny otázky týkající se obsahu kvalifikačních kurzů na asistenta pedagoga a promítnutí naučené teorie do praxe.

Pro doplnění byly zvoleny ještě dílčí výzkumné otázky, jejichž cílem bylo zjistit, zda zaměstnavatel podporuje asistenty pedagoga v dalším vzdělávání:

DO 1: Využívají asistenti pedagoga možnosti dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků?

DO 2: Podporují zaměstnavatelé asistenty pedagoga při dalším vzdělávání?

4.2 Výzkumný design

Vzhledem k povaze výzkumu a s ohledem na výzkumné otázky byla využita kvalitativní metoda výzkumu, která podle Hendla (2017, s. 30) *klade důraz na podrobný popis situace a vysvětlení sociálního jednání pomocí subjektivních významů aktérů*."

Zvolená kvalitativní metoda měla v tomto případě formu semi-strukturovaných osobních rozhovorů s asistenty pedagoga, kteří získali kvalifikaci pomocí kvalifikačních kurzů pro asistenty pedagoga. Jak uvádí Munduch et al. (2016, s. 60) „*rozhovor je společně s pozorováním nejdůležitější technikou sběru primárních dat v kvalitativním výzkumu. U rozhovoru výzkumník sleduje nejenom obsah sdělení (fakta o určitém jevu), nýbrž i respondentovy názory a postoje týkající se zkoumaného jevu*".

Semi-strukturovaný rozhovor obsahoval deset otevřených otázek. Ty měly za úkol zjistit základní informace týkajících se respondentů pro bližší charakteristiku výzkumného souboru, dále podrobnosti k absolvování kvalifikačního kurzu a případné námitky a doporučení na změnu obsahu těchto kurzů. Seznam otázek je součástí příloh (Příloha č. 1).

4.3 Charakteristika výzkumného souboru

Výzkumného šetření se zúčastnilo 9 respondentů ženského pohlaví, tj. asistentek pedagoga. Všechny splňovaly vstupní požadavek výzkumu, tj. potřebnou kvalifikaci pro práci asistenta pedagoga získaly s pomocí kvalifikačního kurzu pro asistenty pedagoga, který je akreditován MŠMT. Tento kurz dle zákona musí mít rozsah 120 hodin, kdy je 80 hodin teoretického výkladu a 40 hodin praxe.

Věkové rozmezí asistentek pedagoga bylo pro lepší orientaci rozděleno do tří věkových skupin: 20 – 30 let, 31 – 40 let a 40 a více let. V každé skupině bylo vždy po třech respondentech.

Délka praxe respondentek se pohybovala na rozmezí 1 roku až 5 a více let. Čtyři z respondentek, což bylo největší zastoupení, pracovaly jako asistentky pedagoga 3 roky. Po dvou respondentkách bylo v kategoriích 2 roky a 5 let a více praxe. Poslední respondentka pracovala v praxi pouhý rok. Pro větší přehlednost je přiložena tabulka 1.

Tabulka 1 - Věkové rozložení respondentek

Délka praxe	**Počet respondentů**
1 rok	1
2 roky	2
3 roky	4
5 let a více	2

Více než polovina vzorku, tj. 6 respondentek uvedlo nejvyšší dosažené vzdělání středoškolské s maturitou. Dvě respondentky měly vystudovanou vysokou školu a jedna vyšší odbornou školu. Jedna respondentka si v současné době studuje vysokou školu, obor speciální pedagogika a další toto studium zvažuje.

Všechny asistentky byly v době výzkumného šetření zaměstnané v nějakém školském zařízení. Čtyři z nich pracovaly na běžné základní škole, tři v základní škole speciální, jedna na střední speciální škole a jedna v soukromé mateřské škole, viz tabulka 2.

Speciálními školami jsou míněny školská zařízení zřízená podle §16 odst. 9 zákona č. 531/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), kde studují žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami.

Tabulka 2 - Současné zaměstnání respondentek

Školské zařízení	Počet respondentek
Mateřská škola	1
Základní škola	4
Základní škola speciální	3
Střední škola speciální	1

Jak bylo zmíněno výše, všechny z respondentek absolvovaly kvalifikační kurz pro asistenty pedagoga. Pět z nich absolvovalo jeden z nabízených kurzů v Praze, tři v Brně a jedna v Jáchymově.

4.4 Realizace výzkumného šetření

Výzkum byl realizován od listopadu 2019 do května 2020. Jednotlivé osobní rozhovory byly realizovány vždy po předchozí domluvě. Všichni respondenti byli na počátku obeznámeni s účelem výzkumu a podepsali souhlas se zpracováním osobních údajů. První snahy o získání respondentů do výzkumu byly již v listopadu 2019, prostřednictvím organizace Pasparta o.p.s., která v té době realizovala konferenci Asistent pedagoga v aktuálních otázkách a odpovědích. Bohužel nikdo z účastníků mě nekontaktoval, proto bylo nakonec přistoupeno k jiné variantě. Asistenti pedagoga byli osloveni prostřednictvím rozeslaných emailů s pozvánkou k výzkumu. Tyto emaily byly rozeslány ředitelům či zástupcům ředitele vybraných škol s prosbou a přeposlání či sdělení obsahu emailu asistentům pedagoga. V případě, že byly na internetových stránkách školy uvedeny emailové adresy na asistenty pedagoga, byly zprávy odeslány přímo jim.

Bohužel sběr dat byl ovlivněn nařízením vlády o zavedení nouzového stavu a zákazu shromažďování osob, proto některé rozhovory neproběhly tváří v tvář, ale telefonicky, většinou přes dostupné aplikace jako např. Skype, What´sApp nebo Messenger, dle preference respondenta. Rozhovory byly se souhlasem respondentů nahrávány na záznamové zařízení a jejich průměrná délka činila cca 20 minut. Následně byly rozhovory doslovně přepsány, jak je možné vidět v Příloze č. 2.

Pro zjednodušení interpretace výsledku výzkumného šetření byly rozhovory zredukovány pouze na relevantní pasáže přímo související s výzkumnými otázkami.

4.5 Analýza dat

Pro analýzu a objasnění výzkumných dat byly výpovědi respondentek rozděleny do dvou částí – první část zjišťuje informace k absolvovaným kvalifikačním kurzům, což přímo souvisí s hlavními výzkumnými otázkami a druhá část je zaměřená na doplňkové otázky, které se týkají dalšího vzdělávaní asistentů pedagoga.

4.5.1 Část první – Informace k absolvovaným kvalifikačním kurzům pro asistenty pedagoga

Tato část obsahovala otázky věnující se základním informacím ke kvalifikačním kurzům pro asistenty pedagoga. První otázka se zjišťovala, proč se respondentky rozhodly pro povolání asistentky pedagoga. Otázky se věnovaly i zkušenostem se samotným kurzem, tedy zda byl kurz zaměřen spíše teoreticky či prakticky. A dále zda v praxi narazily na něco, na co je daný kurz nepřipravil. Z toho vycházela i poslední otázka z této část, která zjišťovala, zdali by asistenti pedagoga chtěli na jimi absolvovaných kurzech něco změnit. Tím bylo myšleno např. odebrat z kurzu nějaké informace nebo je naopak přidat.

Proč jste se rozhodla pro práci asistenta pedagoga?

Na počátku je nutné zjistit, co vlastně respondentky vedlo k tomu, aby kvalifikační kurz pro asistenty pedagoga absolvovaly. Vnímání obsahu kurzu může být ovlivněno předchozími znalostmi a zkušenostmi v oblasti výchovy a vzdělávání.

Z 9 respondentek měly 4 nějaké předchozí zkušenosti s prací s dospělými a dětmi s postižením i s dětmi intaktními – jedna jezdívala jako instruktorka na dětské tábory a měla splněné pedagogické minimum, druhá měla vystudovanou školu v oboru Vychovatelství, třetí měla splněnou maturitní zkoušku ze střední školy zaměřené na zdravotnictví a pedagogiku a čtvrtá původně pracovala v chráněném bydlení.

Dvě respondentky uvedly, že se k práci asistentky pedagoga dostaly náhodou. Respondentka č. 1 uvedla, že se původně ucházela o místo vychovatelky: „*byla jsem se ve škole ucházet o pozici vychovatelky, ale řekli mi, že nemají volné místo. Místo toho mi nabídli volné místo asistentky, tak jsem to zkusila*“. Respondentka č. 2 se k profesi

asistentky pedagoga dostala přes kamarádku: „*protože jsem měla kamarádku, která asistovala, já se na ní jeden den přišla podívat a zalíbila se mi ta práce. Já původně chtěla učit na druhém stupni, francouzštinu, to bylo moje, ale pak jsem zjistila, že mě více baví práce s menšími dětmi, a když jsem pak přišla na ty děti s postižením, řekla jsem si, že s jinými dětmi už pracovat nechci*“.

Dalšími uvedenými důvody, proč se respondentky rozhodly pracovat s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami, byly např. smysluplnost zaměstnání a touha pomáhat, kdy měly respondentky dobrý pocit z toho, že pracují v zaměstnání, které má smysl. Motivací pro tuto profesi je i možnosti pracovat s dětmi, a to i bez studia pedagogiky na střední či vysoké škole. Posledním udaným důvodem byla výše úvazku, a to ve dvou případech. První respondentka chtěla navýšit úvazek, a proto z vychovatelky přešla na asistentku pedagoga. Naopak druhé respondentce vyhovoval úvazek 0,75, protože díky tomu měla čas věnovat se svým dětem a vyzvedávat je včas ze školy.

Byl kurz, který jste navštěvovala zaměřen spíše teoreticky nebo prakticky?

V teoretické části této práce byla uvedena specifika kvalifikačních kurzů pro asistenty pedagoga (viz kapitola 2.1.1. Kvalifikační kurz). Je stanoveno, že délka tohoto kurzu je 120 hodin, z toho 80 hodin teorie a 40 hodin praxe. Účelem této otázky bylo zjistit, do jaké míry byl kurz zaměřen na teorii, zda byl teoretický výklad na úkor praxe či jak zvládali instruktoři kurzu propojit teoretické poznatky s praxí.

Téměř všechny respondentky potvrdily výše uvedené, tj. že jimi navštívené kurzy byly z větší části založeny na teoretickém výkladu. Jedinou výjimku tvořila výpověď respondentky č. 8: „*na prvním absolvovaném kurzu měli zaměření spíše na praktickou stránku, což by bylo možná dobré, ale mě osobně tam chyběli právě ty teoretické informace, a vzhledem k tomu, že jsem byla mladá a přišla jsem úplně z jiného oboru, tak jsem moc netušila, co vlastně přesně děláme*“.

S tím částečně souhlasila i výpověď respondentky č. 2, která uvádí, že ačkoli byl výklad spíše teoretický, probíralo se tam i mnoho věcí z praxe, které ovšem pro někoho, kdo není

z oboru, mohly být spíše matoucí: „*pro mě tam bylo velmi těžký to, že se tam mluvilo o těch věcech z praxe, ale já v té době ještě nikdy v té škole nebyla, že jsem vůbec neměla ponětí, o čem se tam mluví. Jako hodně věcí chápu až teď zpětně*“.

Z výpovědí respondentek vyplývá, že se obsahy kvalifikačních kurzů mírně odlišují. Některé do osnov zařadily kromě základních informací o profesi asistenta pedagoga i stručnou historii speciální pedagogiky. Jiné se více zaměřily na osobnost asistenta či na spolupráci asistenta pedagoga a učitele. Respondentka č. 8: „*na druhém kurzu zahrnuli i psychologii. Snažili se nám vysvětlit, jak se psychicky obrnit, což mi přijde jako jedna z nejdůležitějších věcí, která by se měla vyučovat vždy*“.

Kvalifikační kurz, který navštívila respondentka č. 4, v teoretickém výkladu vysvětloval, „*jak funguje spolupráce mezi školou a školským poradenským zařízením*“, či popisoval, „*jak se máme jako asistenti věnovat jednotlivým žákům, podle jejich potřeb*“. Podobné zkušenosti měla i respondentka č. 9: „*v úvodu nám vysvětlili, co vše asistent pedagoga dělá, jak by měl spolupracovat s učitelem či školským poradenským zařízením, dále nám řekli, jak pracovat s žáky s postižením, jak mu pomoci s učením nebo třeba hygienou*“.

U respondentky č. 5 byl kurz mimo jiné zaměřen na „*popis inkluzivního vzdělávání, jak pomoci žákovi zapadnout do kolektivu, jak mu pomoci s učením, jako ho motivovat apod.*“ a dále měli možnost si prohlédnout a ohmatat různé pomůcky.

Respondentka č. 2 uvedla, že si získané poznatky doplňuje ještě o samostudium: „*já se opírám o to, co jsem se dozvěděla, ale spoustu věcí si doplňuji samostudiem, to mi dává mnohem víc*“.

Narazila jste v praxi na něco, na co vás daný kurz nepřipravil?

V předchozí otázce bylo zkoumáno zaměření absolvovaných odborných kvalifikačních kurzů respondentek pro asistenty pedagoga. Většina kurzů, které respondentky navštívily, si byla obsahově velmi podobná a lišila se pouze v maličkostech. Nyní je účelem zjistit, zda se respondentky setkaly v praxi s nějakou situací či nějakým problémem, které v kurzu neprobraly.

Čtyři z devíti respondentek uvedly, že až na pár drobností, se v praxi nesetkaly s ničím, na co by je kurz nepřipravil. Respondentka č. 4 uvedla, že v případě nejasností jí pomohl učitel a respondentka č. 6 využila svých předešlých zkušeností, které nabrala při práci s intaktními dětmi. Respondentka č. 7 přiznala, že zpočátku jí činilo potíže najít hranici, kdy má dítěti pomáhat a kdy nechat dítě, aby se snažilo činnosti vykonávat samo.

Dvě respondentky přiznaly, že se setkaly s několika situacemi, na které je kurz nepřipravil. V případě respondentky č. 1 to bylo, jak řešit některé situace, ať už s žáky nebo s učitelem, oproti tomu respondentka č. 2, že ji kurz nepřipravil na manipulaci s pomůckami pro žáky s tělesným postižením, ale ani nepopsal, jak se k těmto žákům zachovat – „*na tom kurzu jsme probírali tělesné postižení, říkali jsme si o různých plegiích, ale já jsem vlastně vůbec nevěděla, jak se zachovat k těm žákům, konkrétním studentům. Přijdete do té školy a teď na ně koukáte a bojíte se, že jim nějak ublížíte, vlastně nevíte, jak jim pomoci*“.

U respondentek č. 3, 8 a 9 se výpovědi shodly na tom, že není možné, aby kurz obsáhl úplně všechno, co by se mohlo stát v praxi. Respondentka č. 9: „*objevilo se několik situací, kdy jsem si úplně nevěděla rady, ale myslím si, že to nebylo vinou kurzu. Práce s dětmi je velmi různorodá a vždy se může objevit něco nečekaného*“.

Změnila byste na vámi absolvovaném kurzu něco? Napadá vás něco, co by bylo potřeba do kurzu přidat, nebo naopak z kurzu odebrat?

Zde měly respondentky možnost se vyjádřit k tomu, zda byly s podobou daného kurzu spokojeny či narazily na něco, co v kurzu chybělo nebo naopak přebývalo. V této části měla většina respondentek nějaké připomínky k obsahům kurzu, ovšem jednalo se spíše o drobnější úpravy.

Pouze dvě respondentky (6 a 9) neměly ke stávající podobě kurzu žádné připomínky: „*kurz byl velmi zajímavý a naučný. Myslím, že informací bylo dost, takže bych nic nepřidávala a zároveň asi nebylo nic, co by se dalo vypustit*“.

Respondentka č. 3 uvedla, že by z kurzu nic neodebírala, naopak by přidala psychologii a psychohygienu, které považuje za velmi důležité. Dle jejích slov: „*my jsme tam s těma dětma nepřetržitě v těch třídách. Já mám ve třídě holky, puberťačky a dozvím se od nich*

mnoho informací, se kterými pak třeba nevím, jak naložit, jak je zpracovávat, co už je potřeba někomu hlásit, co ještě stačí s těmi holkami vyřešit sama, a na tohle jsem třeba nebyla připravená vůbec." Dále v rozhovoru pak upozornila na to, že je důležité se naučit bojovat s tím, že každé dítě má nějaký problém, nebýt z toho nešťastná a nezatahovat do toho svůj život.

Respondentky č. 4, 5 a 7 se shodly, že by uvítaly více praxe ve speciálních zařízeních pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, i když č. 7 uznala, že by to bylo vzhledem k časové náročnosti nereálné. Respondentky č. 5 a 7 dále sdílely stejný názor, že by chtěly více propojit teorii s praxí. Respondentka č. 4 dále zmínila, že by se jí zamlouvalo, kdyby se na kurzech více popsaly a ukázaly jednotlivé typy kompenzačních pomůcek pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami.

Naopak respondentka č. 8 uvedla, že na prvním kurzu, který navštívila by se měli více zaměřit na teoretický výklad, ale také na osobnostní předpoklady asistenta pedagoga. Dle jejího názoru, „*je důležité, aby tímto kurzem nepouštěli lidi, kteří na tu práci nejsou vhodní. Protože asistent musí být oporou učiteli a měl by se umět vcítit i do studenta*".

Respondentka č. 1 postrádala na kurzu informace o tom, jak komunikovat s učitelem. „*Třeba jsem měla velké problémy, když jsem pracovala na běžných základkách, kdy tam bylo 30 dětí, teď hodně běhaly, skákaly, křičely a učitelé mi to dávali za vinu*."

Respondentce č. 2 připadal kurz velmi neosobní. Jejími slovy: „*mně přišlo, že nás na tom kurzu bylo hodně, a to si myslím, že to byl jeden z těch menších kurzů, slyšela jsem, že někde to bývá ještě masovější*". Mrzelo jí, že bylo v kurzu málo prostoru pro vzájemnou interakci – možnost seznámit se s případnými budoucími kolegy, popovídat si s nimi o zkušenostech. Taktéž zmínila, že kurz přišel jako „síto" – spousta lidí si kurz udělá, ale zjistí, že to není povolání pro ně a nevěnují se tomu. Z její výpovědi dále vyplývá, že se kurzu neúčastnili pouze budoucí asistenti pedagoga, ale i rodiče dětí s postižením, kteří chtěli zjistit, jak výuka jejich dětí probíhá či najít způsob, jak se zapojit do výuky svých dětí.

Máte pocit, že vás kurz připravil na práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami? Vybavil vás dostatečnými znalostmi, nebo jste si museli potřebné informace pro praxi doplnit samostudiem?

V předchozích otázkách respondentky odpovídaly na otázky, zda v praxi narazily na něco, na co je kvalifikační kurz pro asistenty pedagoga nepřipravil, a zda by chtěly na jimi absolvovaném kurzu něco změnit. Tato otázka měla zjistit, do jaké míry se asistentky pedagoga cítily připraveny na práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami.

Pouze v případě prvního absolvovaného kurzu u respondentky č. 8 byla dána negativní odpověď. Jak bylo zmíněno výše, tento kurz byl zaměřen více prakticky a chyběla mu velká část teoretického výkladu.

Oproti tomu o druhém kurzu[2] už byla respondentka schopna říci, že na praxi připravil. Ovšem dle jejích slov už měla tolik zkušeností, že ji chvílemi vadilo poslouchat informace, které již znala. S tím souhlasila i respondentka č. 1: „*Já měla nějaké základní informace už ze střední školy, zbylé informace mi byly sděleny na kurzu. Takže myslím, že mohu říci, že ano*“.

Respondentka č. 2 řekla: „*během kurzu jsem nic nedoplňovala, to mě znalostně připravilo, ale bylo to minimum*“. Proto je vděčná, že v současné době studuje dálkově vysokou školu, obor speciální pedagogiky. Stejně tomu bylo i v případě respondentek č. 3 a 9, které uznaly, že kurz jim dal potřebný základ a zbytek si pak dohledaly během praxe: „*do začátku mi získané informace stačily a v případě potřeby si některé věci dohledávám*“.

Obdobně se vyjádřila i respondentka č. 6: „*kurz byl určitým základem, ale až praxí jsem získala další zkušenosti a větší jistotu*“.

[2] Respondentka č. 8 v otázce č. 5: „Kde jste získala potřebnou kvalifikaci pro práci asistenta pedagoga?“ uvedla, že absolvovala dva odborné kvalifikační kurzy pro asistenty pedagoga. „*Původně jsem studovala na Jaboku, kde jsme byly u zrodu rekvalifikačního kurzu pro asistenty pedagoga (v podstatě se na nás učili, jak tento kurz vyučovat). A v loňském roce jsem si dodělávala další kurz, na Jahodovce, také jako jeden z prvních absolventů tohoto oboru, ale tento kurz byl daleko víc promyšlený*.“

Respondentka č. 7 přiznala, že po absolvování kurzu měla určité obtíže, které ovšem s časem ustoupily. „*Ze začátku jsem ten pocit neměla, mnoho věcí pro mě bylo nových a musela jsem je vstřebat. Ale teď s odstupem času bych řekla, že ano*."

Jediná respondentka č. 4 odpověděla na otázku kladně, bez výhrad či poznámek: „*Ano, kurz byl velmi dobře připraven".*

Ve zkratce tedy můžeme říci, že odpověď na otázku, zda se asistenti pedagoga cítili po absolvování kurzu připraveni do praxe, jako kladou. Z 9 respondentek sice jen jedna dala čistě kladnou odpověď, ale zároveň jen jedna respondentka uvedla, že ji kvalifikační kurz do praxe nepřipravil. Zbylé respondentky sdělily, že si některé věci musely dohledat, ale jinak je kurz dostatečně vybavil pro budoucí zaměstnání.

4.5.2 Část druhá – Další vzdělávání asistentů pedagoga

Druhá část byla zaměřena na další vzdělávání pedagogických pracovníků v případě asistentů pedagoga. Jak bylo zmíněno v teoretické části, ne vždy umožňují zaměstnavatelé další vzdělávání pro asistenty pedagoga. Na vině je tomu většinou nedostatek financí nebo krátkodobost platnosti pracovní smlouvy. Záměrem těchto otázek bylo zjistit, zda asistenti pedagoga mají možnost navštěvovat nějaké vzdělávací kurzy zřizované zaměstnavatelem či si je dohledávají sami z vlastní iniciativy.

Z devíti dotazovaných respondentek všechny odpověděly, že je zaměstnavatel podporuje v dalším vzdělávání.

Respondentky č. 3 a 6 si samy vyhledávají kurzy, které je zajímají a zvyšují jejich znalosti a dovednosti v určitých oblastech. Respondentka č. 3 se snaží dohledávat si informace o psychohygieně, což byla jedna z oblastí, která dle ní chyběla ve kvalifikačním kurzu.

Respondentka č. 7 má možnost si vybrat každé pololetí jeden vzdělávací kurz, který jí hradí zaměstnavatel. Říká o tom: „*navštěvované kurzy si můžeme sami vybrat, ale paní ředitelka je musí schválit – a už se párkrát stalo, že někomu řekla, že tenhle kurz ne, ať si*

vybere jiný. Ale to je proto, že se snaží, aby ten kurz nebyl přínosný jen pro nás, ale i pro ostatní. Většinou na poradě si sdílíme, co jsme se na kurzu dozvěděli".

Zkušenosti s hrazením kurzu má i respondentka č. 8, která dostala možnost absolvovat vzdělávací kurz na téma bazální stimulace. Zaměstnavatel jí zaplatil 70 % z ceny kurzu.

Další respondentky se setkaly převážně s povinnými kurzy na základy první pomoci či školení bezpečnosti. Několik z nich vypovědělo, že zaměstnavatel zřizuje kurzy přímo na pracovišti, např. respondentka č. 1: „*většinou chodí k nám do školy. Teď jsme třeba měli školu zad – jak si neodrovnat záda, když pracujete s dětmi s postižením a tak. A tam nám chodila vyprávět naše fyzioterapeutka*" nebo respondentka č. 2: „*kurzy u nás na škole jsou a budou, my máme možnost si nějaký kurz vybrat, teď například budeme mít zdravotnický*".

V případě respondentky č. 5 zaměstnavatel sice nehradí asistentům pedagoga žádné vzdělávací kurzy, ale nabízí možnost některé kurzy navštívit s učiteli.

Oproti tomu respondentka č. 4 uvádí, že zaměstnavatel kurzy proplácí pouze učitelům, ale i přes to se snaží podporovat v dalším vzdělávání. V jejím případě je to studium zaměřené na speciální pedagogiku, ve které ji zaměstnavatel plně podporuje.

Podobné zkušenosti má i respondentka č. 2, která studuje dálkově vysokou školu v oboru speciální pedagogika.

4.6 Výsledky šetření

V úvodu praktické části této diplomové práce byly stanoveny cíle, které byly následně naplněny prostřednictvím výzkumných otázek.

Pro dosažení zvolených cílů bylo využito kvalitativní metodologie. Nástrojem výzkumného šetření byl semi-strukturovaný rozhovor. Samotné šetření probíhalo s vybranými asistenty pedagoga, kteří absolvovali kvalifikační kurz pro asistenty pedagoga.

Hlavním cílem práce bylo zjistit, jak jsou asistenti pedagoga spokojeni se současnou podobou kvalifikačních kurzů pro asistenty pedagoga, do jaké míry jsou díky kurzům připraveni pracovat s dětmi a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a zda by chtěli nějakým způsobem změnit obsah těchto odborných kurzů.

Asistenti pedagoga jsou nedílnou součástí inkluzivního vzdělávání, jejich přítomnost učiteli umožňuje efektivněji pracovat se třídou a věnovat pozornost i ostatním žákům. Úlohou asistenta pedagoga je nejen pomáhat naplňovat vzdělávací cíle dětí a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, ale také je motivovat či pomoci jim začlenit se do kolektivu. Aby mohli asistenti pedagoga vykonávat svoji práci co nejlépe, potřebují odpovídající odbornou kvalifikaci. Jedním ze způsobů, jak tuto odbornou kvalifikaci získat je navštívit kvalifikační kurz pro asistenty pedagoga.

První výzkumná otázka, na kterou toto výzkumné šetření hledá odpověď, se ptá: **Cítí se asistenti pedagoga po absolvování kurzu dostatečně připraveni na práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami?**

Důležitým aspektem práce asistenta pedagoga je vědět, jak pomáhat dětem se speciálními vzdělávacími potřebami ve výchovně-vzdělávacím procesu. Jak řešit některé situace, které mohou ve škole nastat. Ne každý asistent pedagoga, který se rozhodne pro toto zaměstnání má předchozí zkušenosti s prací s dětmi (ať už intaktními či dětmi s postižením). Z průzkumu vyplynulo, že pouze tři dotazovaní asistenti pedagoga měli nějakou předchozí zkušenost s podobným zaměstnáním. Jedna respondentka se setkala se základy pedagogiky na střední škole, druhá si udělala kurz pedagogického minima, aby

mohla jezdit jako instruktorka na dětské tábory a třetí měla zkušenost s prací s lidmi z chráněného bydlení.

Čtyři z dotazovaných devíti respondentek odpověděly, že jim kurz dal potřebný základ pro výkon tohoto povolání, ovšem během praxe si doplnily další informace a získaly více jistoty a zkušeností.

Ze všech respondentek jen jedna přiznala, že ji kvalifikační kurz do praxe nepřipravil. Tento kurz byl dle výpovědi zaměřen hodně na praktickou stránku a chyběla mu potřebná teorie. Ostatní respondentky vypověděly, že mají pocit, že je kurz na profesi asistenta pedagoga připravil. Jimi navštívené kurzy byly zaměřeny spíše na teoretický výklad, i když některé respondentky uvedly, že by uvítaly více propojení teorie s praxí.

Z výzkumného šetření tedy vyplývá, že po absolvování kvalifikačního kurzu se asistenti pedagoga cítí připraveni na práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami, ačkoli někteří by ocenili více informací z praxe.

Druhá výzkumná otázka zněla: **Jsou asistenti pedagoga spokojeni se stávající podobou kvalifikačních kurzů pro asistenty pedagoga, nebo by na nich chtěli něco změnit?**

V předchozí otázce bylo zjištěno, že se asistenti pedagoga cítí připraveni nastoupit do praxe, ale někteří si po absolvování kurzu doplňují další informace. Jak víme, práce s dětmi je velmi různorodá a dle slov jedné respondentky není možné, aby kurz obsáhl úplně všechno, co by nás mohlo v praxi potkat. Ale přesto je dobré zjistit, co asistenti pedagoga na vybraných kurzech postrádali, a naopak které věci jim připadali navíc.

Během výzkumného šetření byly respondentky dotazovány, zda narazily v praxi na něco, na co je kvalifikační kurz nepřipravil. Čtyři z devíti respondentek odpověděly, že se během praxe nesetkaly s žádnými většími obtížemi, se kterými by si nevěděly rady.

Hlavními nedostatky, se kterými se respondentky setkaly, byly, jak řešit některé situace s žáky a učiteli, lepší propojení teorie a praxe, tj. manipulace s pomůckami, práce s konkrétními dětmi, jak se k dětem chovat aj.

I přes tyto výhrady, se ovšem v otázce, zda by chtěly na jimi absolvovaném kurzu něco změnit, neobjevily žádné zásadní změny v osnovách. Ovšem jen dvě ze všech

dotazovaných respondentek byly naprosto spokojené se stávajícím obsahem kurzů a k osnovám neměly žádné výhrady.

Respondentka č. 3 by ráda přidala do osnov kurzu psychologii a psychohygienu. Ty jsou obecně v práci s lidmi velmi důležité. Součástí práce pedagogického pracovníka je i vyslechnutí problémů a obtíží v životních situacích žáků, a je nezbytné, aby se asistenti pedagoga, stejně jako učitelé, naučili tyto věci vyslechnout, je-li to možné tak pomoci, ale zároveň se naučili tyto problémy nevtahovat do svého osobního života.

Zbylé respondentky se shodly na tom, že by uvítaly více praxe ve speciálních zařízeních pro děti a žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, kde by se dala lépe propojit teorie s praxí. Během praxí ve speciálních zařízeních by mohly na vlastní oči vidět, jak se pracuje s konkrétními dětmi v určitých situacích, sledovat užívání kompenzačních pomůcek a využít možnosti si je vyzkoušet či se zeptat lidí, kteří zde pracují na to, jak to doopravdy funguje v praxi. Na druhou stranu jedna z respondentek měla pravdu v tom, že mnoho absolventů těchto kurzů již někde pracuje a mnohdy jim jejich práci uznají jako praxi. V tuto chvíli by návštěvy dalších zařízení a nařízené praxe byly časově velmi náročné a možná by muselo dojít na navýšení hodin povinné praxe.

Další respondentce kurz přišel velmi neosobní, uvítala by, kdyby kurz vyučoval méně lidí a bylo více prostoru na vzájemnou interakci mezi účastníky, tj. seznámení se s dalšími lidmi, kteří se rozhodli pro stejné zaměstnání, možnost sdělení poznatků z praxe či vlastních zkušeností. Zároveň ji kurz připadal jako „síto“, kdy se na něj přihlásilo velké množství uchazečů, ale jen část z nich se rozhodla pracovat jako asistent pedagoga. Vyvstává zde otázka, kolik účastníků kvalifikačních kurzů pro asistenty pedagoga se rozhodne v tomto oboru pracovat.

Dále, dle jedné z respondentek, v jednom kurzu chyběly informace a komunikaci s učitelem. Ta je, jak bylo uvedeno v teoretické části, velmi důležitá pro spolupráci a udržení správného klimatu ve třídě. Díky správné spolupráci dochází k efektivnější práci nejen s žáky se speciálními vzdělávacími potřebami, ale i s žáky intaktními.

Kromě hlavním výzkumných otázek byly součástí práci i doplňkové otázky. Jejich úkolem bylo zjistit, jestli se asistenti pedagoga účastní dalšího vzdělávání pedagogických

pracovníků, a zároveň zda zaměstnavatelé podporují zaměstnané asistenty pedagoga v dalším vzdělávání.

Všechny dotazované respondentky uvedly, že je zaměstnavatel podporuje v dalším vzdělání, i když ne vždy se jedná o podporu finanční. Mnohdy zaměstnavatel nabízí vzdělávací kurzy přímo na pracovišti, které jsou určeny všem zaměstnancům. Tyto kurzy většinou bývají z kategorie povinných kurzů, které by měl mít splněné každý pedagogický pracovník. Konkrétně se bavíme o základech první pomoci či školení bezpečnosti. Ale jsou i zaměstnavatelé, co podporují asistenty pedagoga v doplnění dalšího vzdělání, např. vysoké školy se zaměřením na speciální pedagogiku.

Některé respondentky nespoléhají na zaměstnavatele v dalším vzdělávání a snaží se vyhledávat si vzdělávací kurzy podle svého. Jedna z nich si vyhledává kurzy zaměřené na psychohygienu, další zase na oblast vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, která ji zajímá.

Dvě respondentky mají zkušenost s tím, že jim zaměstnavatel vzdělávací kurzy hradí. První z nich pracuje v soukromé mateřské škole a má možnost navštěvovat dva kurzy za školní rok, které je zaměstnavatel ochoten proplatit. Podmínkou však je, že se musí jednat o kurz, který je něčím zajímavý a obohatí i ostatní zaměstnance, neboť po absolvování kurzu musí asistent pedagoga sdílet své zkušenosti s ostatními. V případě druhé z nich je situace odlišná. Pokud se jedná o prospěšný kurz, je ochoten zaplatit 70 % z ceny kurzu.

Další asistentka pedagoga uvedla, že zaměstnavatel přímo neumožňuje asistentům pedagoga navštěvovat vzdělávací kurzy, ale dává možnost se některých kurzů zúčastnit spolu s učiteli.

V teoretické částí bylo uvedeno, že další vzdělávání pedagogických pracovníků v případě asistentů pedagoga je opomíjeno, často z finančních důvodů. Ovšem průzkum naznačuje, že i když jen malé procento zaměstnavatelů hradí vzdělávací kurzy, ti ostatní se snaží najít nějaká jiná řešení, např. návštěvy kurzů spolu s učiteli.

Závěr

Hlavním cílem této diplomové práce bylo zjistit míru spokojenosti asistentů pedagoga se stávající podobou kvalifikačních kurzů.

Diplomová práce se skládala ze čtyř kapitol. První kapitola se zabývala vymezením profese asistenta pedagoga. Vymezuje legislativní zabezpečení funkce asistenta pedagoga, preferované osobnostní předpoklady, schopnosti a dovednosti. Dále jeho náplň práce, přímou i nepřímou.

Druhá kapitola se věnovala potřebné kvalifikaci asistentů pedagoga, tj. jak získat potřebnou odbornou kvalifikaci pro výkon tohoto zaměstnání, základní informace o dostupných kvalifikačních kurzech pro asistenty pedagoga a možnostmi dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků v případě asistentů pedagoga.

Třetí kapitola byla zaměřena na porovnání pozice asistenta pedagoga u nás a v zahraničí. Vybranými zeměmi pro srovnání byla Slovenská republika a jako zástupce mimo evropské země, Spojené státy Americké. Účelem této kapitoly je porovnat shody a případné rozdíly, se kterými se můžeme v této profesi setkat.

Ve čtvrté kapitole byla obsažena praktická část této diplomové práce. Tato kapitola obsahuje rozhovory s devíti asistentkami pedagoga, které absolvovaly kvalifikační kurz. Pro vypracování praktické části byla využita metoda semi-strukturovaného rozhovoru, která je jedním z nástrojů kvalitativního výzkumu.

Respondentkám byly položeny předem připravené otázky, které byly následně pro snadnější analýzu a interpretaci rozděleny do dvou tematických částí, které odpovídaly výzkumným otázkám. Hlavní výzkumné otázky zkoumaly, zda se asistenti pedagoga cítí připraveni nastoupit do praxe po absolvování kvalifikačních kurzů a zda by jimi absolvovaných kurzech chtěli něco změnit. Doplňkové otázky pak zjišťovaly, zda asistenti pedagoga navštěvují další vzdělávání pedagogických pracovníků a jestli jsou v něm podporováni zaměstnavatelem.

Z výsledků výzkumného šetření je patrné, že kvalifikační kurzy pro asistenty pedagoga dostatečně připravují na práci v praxi. Z dotazovaných respondentek odpověděla jen jedna,

že jí kurz do praxe nepřipravil. Jí navštívený kurz byl zaměřený spíše prakticky a postrádal velkou část teoretického výkladu. Z toho můžeme odvodit, že teoretický výklad je v kurzech velmi důležitý. Zároveň ale nesmíme opomenout propojení teoretického výkladu s praxí, které dle některých asistentek pedagoga v kurzu chybělo.

Z výsledků šetření dále vyplývá, že asistenti pedagoga jsou do určité míry s obsahem kurzů spokojeni. Většinou jim v osnovách chybí jen maličkosti. Zaprvé je to již zmíněné propojení teoretického výkladu s praxí. Zde respondentky vyjádřily, že měly obtíže pracovat s některými pomůckami, protože neměly možnost si je během kurzu blíže prohlédnout a vyzkoušet, dále si nebyly jisté, do jaké míry podporovat žáka v samostatnosti, tj. kdy mu pomoci a kdy danou činnost nechat na něm. Zadruhé to bylo řešení některých situací. Respondentky přiznaly, že se vyskytlo několik obtíží s žáky či učiteli, a ony si nebyly jisté, jak se s takovou situací vypořádat. Zatřetí bylo zařazení psychohygieny. Respondentka uvedla, že jí tato oblast přijde nezbytnou součástí, jelikož lidé pracující s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami by měli být schopni se oprostit od pracovních záležitostí v domácím prostředí. Pedagogičtí pracovníci se během své práce setkávají nejen s obtížemi ve vyučovacích hodinách a přípravách na ně, ale také s těžkými životními situacemi. Proto je důležité, aby se pedagogičtí pracovníci naučili, jak se s těmito situacemi vypořádat po psychické stránce, především jak si tyto problémy „nenosit s sebou domů“.

Posledním doporučením pro úpravu obsahu kvalifikačního kurzu bylo zařazení více informací ohledně komunikace s učitelem. Spolupráce učitele a asistenta pedagoga ovlivňuje klima třídy, ale i celkové podmínky pro vzdělávání. Je nezbytné, aby asistent pedagoga s učitelem měli přesně domluvený rozsah a náplň činností, které asistent ve třídě bude vykonávat. Ve chvíli, kdy se asistent pedagoga není schopen domluvit s učitelem, může docházet k nedorozuměním v hodinách, ba dokonce k podkopáváni autority obou pedagogických pracovníků.

Dle mého názoru je asistent pedagoga nedílnou součástí inkluzivního vzdělávání a s přibývajícími tendencemi v tomto směru bude jejich přítomnost ve třídách ještě potřebnější. Proto je důležité, aby jejich profesní příprava byla co nejlepší. Je nezbytné, aby kvalifikační kurzy pro asistenty pedagoga obsahovaly co nejvíce potřebných informací

pro praxi, aby budoucí asistenty připravily na práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami.

Výzkumné šetření uvedené v této diplomové práci bylo provedeno pouze v malém měřítku, takže získané poznatky nelze brát jako závazné pro celé území České republiky. Pro získání přesnějších dat by bylo potřeba realizovat tento výzkum ve více krajích, s více respondenty. Jedině tak lze vychytat všechny nedostatky v obsahu kvalifikačních kurzů pro asistenty pedagoga, které ovlivňují připravenost asistentů do budoucí praxe. Pokud se i nadále budou zvyšovat snahy o inkluzivní vzdělávání, pak bude přibývat nových míst pro asistenty pedagoga a je nezbytné, aby lidé, kteří se rozhodnou pro tuto profesi, byli v co nejvyšší míře připraveni pracovat s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami.

Na závěr práce lze konstatovat, že stanovené výzkumné otázky byly zodpovězeny a cíle práce naplněny. S pomocí realizovaných rozhovorů s asistenty pedagoga se podařilo zjistit, zda se asistenti pedagoga po absolvování kvalifikačního kurzu cítí připraveni nastoupit do praxe a jestli mají nějaké připomínky na současnou podobu těchto kurzů.

Diplomová práce může nastínit náhled na pozici asistentů pedagoga v českém školství a pomoci s úpravou kvalifikačních kurzů, aby vyhovovaly všem budoucím asistentům pedagoga a zvládly je připravit na jejich praxi s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami.

Resumé

Tato diplomová práce se zabývá kvalifikačními předpoklady asistentů pedagoga. Skládá se ze dvou částí – teoretické a praktické.

První kapitola je zaměřena na profesi asistenta pedagoga, popisuje platnou legislativu, náplň práce a preferované osobnostní předpoklady. Druhá kapitola se věnuje vzdělání a kvalifikaci asistentů pedagoga. Třetí kapitola porovnána pozici asistenta pedagoga u nás a v zahraničí.

Praktická část diplomové práce obsahuje osobní rozhovory s devíti asistentkami pedagoga, které získaly odbornou kvalifikaci prostřednictvím kvalifikačních kurzů pro asistenty pedagoga. Pro vypracování praktické část byla využita metoda semi-strukturovaného rozhovoru.

Z výsledků výzkumného šetření vyplynulo, že se respondentky po absolvování kvalifikačního kurzu cítily dostatečně připraveny na práci v praxi. Ovšem uvedly několik drobností, které by chtěly na obsahu kurzů změnit. Především se jednalo o lepší propojení teoretických poznatků a praxe, práce s kompenzačními pomůckami a psychohygiena. Dále hlavně zaměření se na komunikaci s učitelem a řešení problémových situací.

Summary

This diploma thesis deals with the qualification requirements for the role of teacher´s assistant. The diploma thesis consists of two parts – theoretical part a practical part.

First chapter is focused on basic informations about teacher´s assistant. The second chapter deals with needed education and qualification of teacher´s assistant. In the third chapter there is a comparison of the teacher´s assistant role in Czech Republic and abroad.

The practical part consists of interviews with nine teacher´s assistants, who obtainted professional qualification trough the current form of qualification courses for teacher´s assistant role. The form of semi-structurated interview was used for this research part.

The results of the research shows, that the respondents, after completition of thequalification course, felt sufficiently prepared for a work in practice. However there are few things they would like to change within the course content. Above all, they feel the need for better connection of the theoretical knowledge and the day to day practice, working with compensatory aids and psychohygiene. Furthermore focusing more on communication with the teacher and how to solve problematic situations.

Seznam použitých informačních zdrojů

Použitá literatura:

BALSHAW, M. H.; FARRELL, P. *Teaching Assistants :Practical Strategies for Effective Classroom Support.* London: David Fulton Publishers, 2002. ISBN 9781853468285. Dostupné z: http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,shib&db=nlebk&AN=360612&lang=cs&site=eds-live&scope=site.

BRANDL, Maria Sociální nerovnost a boj proti ní, duševní zdraví a sociální inkluze a národnostní menšiny v EU. In *Kompetentní pracovník: manuál pro pracovníky pomáhajících profesí.* Praha : Naděje, 2006. [online]. [cit. 2020-03-23] Dostupné z: https://adoc.tips/kompetentni-pracovnik.html

BUTT, Rosemary. Employment procedures and practices challenge teacher assistants in mainstream schools. School Leadership & Management, 2016. 36(1), s. 63-79. Dostupné z: https://www-tandfonline-com.ezproxy.is.cuni.cz/doi/full/10.1080/13632434.2016.1160211

GIANGRECO, M.F. Teacher assistant supports in inklusive school: Reasearch, practices and alternatives. *Australasian Journal of Special Education, 2013. 37(2), 93-106.* [online]. Dostupné z: https://doi.org/10.1017/jse.2013.1

GIANGRECO, M.F., M.B. DOYLE. Teacher assistant in inklusive schools. In: FLORIAN, L. (ed.) *The SAGE Handbook of Special Education.* London: SAGE, s. 429-440. ISBN 13-978-1-4129-0728-6

GROOF, J.D.; LAUWERS, G. *Special Education*. Dordrecht :Kluwer Academic Publishes, 2003. ISBN 1-4020-1545-3.

HÁJKOVÁ, Vanda. *Asistent pedagoga - profese utvářená v dialogu*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2018. ISBN 978-80-7603-009-1.

HENDL, Jan, REMR, Jiří. Metody výzkumu a evaluace. 1. vyd. Praha: Portál, 2017. 376 s. ISBN 978-80-262-1192-1.

HORÁČKOVÁ, Ilona. *Metodika práce asistenta pedagoga: Spolupráce s učitelem*. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN: 978-80-244-4656-1.

JAVOŘÍKOVÁ, Marcela. *Analýza vzdělávacích potřeb asistentů pedagoga v základních školách obce s rozšířenou působností Otrokovice*. Praha, 2018. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Pedagogická fakulta. Katedra andragogiky a managementu vzdělávání. Vedoucí práce: PhDr. Mgr. Miroslava Dvořáková, Ph.D

JESENSKÝ, Ján. *Kontrapunkty integrace zdravotně postižených*. Praha: Karolinum, 1995. Folia paedagogica specialis. ISBN 80-7184-030-0.

KENDÍKOVÁ, Jitka. *Vademecum asistenta pedagoga*. Praha: Pasparta, 2016. ISBN 978-80-88163-12-1.

KENDÍKOVÁ, Jitka. *Asistent pedagoga*. Praha: Raabe - Společně pro kvalitní vzdělávání, [2017]. Dobrá škola. Inkluzivní vzdělávání, 1. ISBN 978-80-7496-349-0.

LECHTA, Viktor. *Základy inkluzívní pedagogiky. Dítě s postižením, narušením, ohrožením*. Praha : Portál, s.20-42 ISBN 978-80-7367-679-7

MORÁVKOVÁ VEJROCHOVÁ, M. a kol. *Standard práce asistenta pedagoga*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2015

MUNDUCH, Michal, Ivica LINDEROVÁ a Petr SCHOLZ. *Úvod do metodiky výzkumu*. Jihlava: Vysoká škola polytechnická Jihlava, 2016. ISBN 978-80-88064-23-7.

NĚMEC, Zbyněk, Klára ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ a VANDA HÁJKOVÁ. *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Praha: UK Pedagogická fakulta, 2016, ISBN: 978-80-7290-895-0.

NĚMEC, Zbyněk a Petra MARTINOVSKÁ. *Asistent pedagoga v mateřské škole*. Praha: Raabe - Společně pro kvalitní vzdělávání, [2018]. ISBN 978-80-7496-394-0.

SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1733-3

ŠPOTÁKOVÁ, M. et. al. *Od integrácie k inklúzii*. Bratislava : Výzkumný ústav detskejpsychológie a patopsychológie, 2018. ISBN: 978-80-89698-27-1.

TEPLÁ, M., ŠMEJKALOVÁ, H. 2007. *Základní informace k zajišťování asistenta pedagoga do třídy, v níž je vzděláván žák nebo žáci se zdravotním postižením*. Praha: Institut pedagogicko-psychologického poradenství ČR. ISBN 978-80-86856-35-3

TEPLÁ, M. *Asistent pedagoga: jak efektivně zavést pozici asistenta pedagoga ve školách*. Praha: VerlagDashöfer, 2015.

VRBOVÁ, Renáta. *Metodika práce asistenta pedagoga se žákem s narušenou komunikační schopností*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3381-3.

VRBOVÁ, Renata. *Metodika práce asistenta pedagoga při aplikaci podpůrných opatření u žáků s narušenou komunikační schopností.* Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2015. ISBN: 978-80-244-4691-2

Další zdroje:

Náplň práce. Portál pro školní asistenty a asistenty pedagogů [online]. Copyright © Nová škola, o.p.s. 2013 [cit. 2020-03-17]. Dostupné z: http://www.asistentpedagoga.cz/napln-prace

Kvalifikační předpoklady. Portál pro školní asistenty a asistenty pedagogů [online]. Copyright © Nová škola, o.p.s. 2013 [cit. 2020-03-17]. Dostupné z: http://www.asistentpedagoga.cz/kvalifikacni-predpoklady

Historie | Portál pro školní asistenty a asistenty pedagogů. Aktuality | Portál pro školní asistenty a asistenty pedagogů [online]. Copyright © Nová škola, o.p.s. 2013 [cit. 2020-07-19]. Dostupné z: http://www.asistentpedagoga.cz/historie

Kvalifikační studium pro AP | Nová škola, o.p.s. Nová škola, o.p.s [online]. Copyright © Nová škola, o.p.s. 2013 [cit. 2020-03-17]. Dostupné z: http://novaskolaops.cz/kvalifikacni-kurz/

Poslání. NIDV - Národní institut dalšího vzdělávání [online]. Copyright © NIDV 2019 [cit. 2020-03-17]. Dostupné z: https://www.nidv.cz/o-nas/poslani

NIDV | Rozcestník pro pedagogické pracovníky. NIDV | Rozcestník pro pedagogické pracovníky [online]. Dostupné z: http://rozcestnik.nidv.cz/front/sekce/96?idCategory=96

Karta zamestnania. ISTP.sk. Internetový sprievodca trhom práce [online]. Copyright © 2003 [cit. 2020-06-19]. Dostupné z: https://www.istp.sk/karta-zamestnania/50022/pedagogicky-asistent

Teacher Assistant Career Profile | Job Description, Salary, and Growth | Truity. Free Personality Tests and Career Assessments | Truity [online]. Copyright © 2020, Truity. All rights reserved. [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: https://www.truity.com/career-profile/teacher-assistant

Higher Level Teaching Assistants - HLTAs. TeacherNet [online]. Copyright © Crown Copyright 1995 - 2005 [cit. 2020-07-19]. Dostupné z: http://www.teachernet.gov.uk/wholeschool/teachingassistants/training/HLTAs/

Teaching assistant courses - QCFAwards, Certificates and Diplomas | TeachingAssistant Focus. Teaching Assistant Focus – for news, jobs and courses [online]. Copyright © Teaching Assistant Focus [cit. 2020-07-19]. Dostupné z: http://www.tafocus.co.uk/teaching-assistant-courses/

Teaching Assistant Focus - fornews, jobs and courses. Teaching Assistant Focus – for news, jobs and courses [online]. Copyright © TeachingAssistant Focus [cit. 2020-07-19]. Dostupné z: http://www.tafocus.co.uk

Systém vzdělávání v USA. CCI. Studijní a jazykové pobyty v zahraničí. [online]. Copyright © 2020 [cit. 2020-06-27]. Dostupné z: https://www.cci.cz/studium-na-stredni-skole-v-zahranici/usa/informace/system-vzdelavani-v-usa/

Vyhláška č. 127/1997 Sb., o speciálních školách a speciálních mateřských školách. [online]. [cit. 2020-07-19]. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-127

Vyhláška č. 72/2005 Sb., *o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních*. [online]. [citováno 2020-03-17]. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-72

Vyhláška č. 317/2005 Sb., *o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků*. [online]. [citováno 2020-03-17]. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-317

Vyhláška č. 27/2016 Sb., *o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných*. [online]. [citováno 2020-03-17]. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27

Vyhláška č. 248/2019 Sb., *kterou se mění vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů, a vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních, ve znění pozdějších předpisů*. [online]. [citováno 2020-03-17]. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2019-248

Zákon č. 46/2019 Sb., *kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů*. [online]. [citováno 2020-03-17]. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2019-46

Zákon č. 561/ 2004 Sb., *o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)*. [online]. [citováno 17. 3. 2020]. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561

Zákon č. 563/2004 Sb., *o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů*. [online]. [citováno 2020-03-17]. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce. [online]. [citováno 2020-03-17]. Dostupné z: https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-262

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Seznam otázek semi-strukturovaného rozhovoru

Příloha č. 2 – Přepisy rozhovorů

Příloha č. 3 –Informovaný souhlas a pozvánka k výzkumu

Seznam tabulek

Tabulka 1 – Věkové rozložení respondentů výzkumu

Tabulka 2 – Současné zaměstnání respondentů

Příloha č. 1 – Seznam otázek semi-strukturovaného rozhovoru

1. Jak dlouho pracujete jako asistent pedagoga?
2. Kde v současné době pracujete? V mateřské škole, základní škole, základní škole speciální apod.?
3. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
4. Proč jste se rozhodl/-a pro práci asistenta pedagoga?
5. Kde jste získal/-a potřebnou kvalifikaci pro práci asistenta pedagoga?
6. Byl kurz, který jste navštěvovala zaměřen spíše teoreticky nebo prakticky?
7. Narazil/-a jste v praxi na něco, na co vás daný kurz nepřipravil?
8. Změnil/-a byste na vámi absolvovaném kurzu něco? Napadá vás něco, co by bylo potřeba do kurzu přidat, nebo naopak z kurzu odebrat?
9. Máte pocit, že vás kurz připravil na práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami? Vybavil vás dostatečnými znalostmi, nebo jste si museli potřebné informace pro praxi doplnit samostudiem
10. Navštěvujete nějaké jiné doplňkové vzdělávací kurzy? Podporuje vás zaměstnavatel v dalším vzdělávání?

Příloha č. 2 – Přepisy rozhovorů

1. **Jak dlouho pracujete jako asistent pedagoga?**

Respondent č. 1: Když bych to měla posčítat, protože jsem byla i pečovatelka, tak asi 6 let.

Respondent č. 2:Jeden rok.

Respondent č. 3:Třetí školní rok.

Respondent č. 4:Jako asistent pracuji třetím rokem.

Respondent č. 5:Teď to bude druhým rokem

Respondent č. 6:Už 5 let

Respondent č. 7:Už to bude třetí rok.

Respondent č. 8: Druhým rokem.

Respondent č. 9: Třetí školní rok.

2. **Kde v současné době pracujete? V mateřské škole, základní škole, základní škole speciální apod.?**

Respondent č. 1: Základní škola speciální.

Respondent č. 2: První stupeň na speciální ZŠ.

Respondent č. 3: Ve speciální základní škole, v 8. třídě.

Respondent č. 4: Pracuji na základní škole.

Respondent č. 5:Základní škola.

Respondent č. 6:ZŠ – malotřídní.

Respondent č. 7: Pracuji v soukromé mateřské škole.

Respondent č. 8: Na speciální střední škole, obchodní zaměření.

Respondent č. 9: Na základní škole, na prvním stupni.

3. **Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?**

Respondent č. 1: Je to střední škola, specializovaná.

Respondent č. 2: Maturita.

Respondent č. 3: Středoškolské s maturitou.

Respondent č. 4: Středoškolské s maturitou.

Respondent č. 5: Vysokoškolské – bakalář.

Respondent č. 6: Vysokoškolské, mám tři semestry pedagogického minima, obor vychovatel.

Respondent č. 7:Mám vystudovanou VOŠku.

Respondent č. 8: Střední škola s maturitou.

Respondent č. 9: Středoškolské s maturitou.

4. **Proč jste se rozhodl/-a pro práci asistenta pedagoga?**

Respondent č. 1: Byla jsem se ve škole ucházet o pozici vychovatelky, ale řekli mi, že nemají volné místo. Místo toho mi nabídli volné místo asistentky, tak jsem to zkusila. Ani jsem netušila, že něco takého je, než mi to řekli. Ale to bylo kdysi, už před 12 lety.

Respondent č. 2: Protože jsem měla kamarádku, která asistovala, já se na ní jeden den přišla podívat a zalíbila se mi ta práce. Já původně chtěla učit na druhém stupni, francouzštinu, to bylo moje, ale pak jsem zjistila, že mě více baví práce s menšími dětmi, a když jsem pak přišla na ty děti s postižením, řekla jsem si, že s jinými dětmi už pracovat nechci. Byť teda pracuji i s intaktními dětmi.

Respondent č. 3: Asi z důvodu smysluplnosti zaměstnání.

Respondent č. 4: Moc ráda tvořím a pracuji s dětmi, a protože se stále zvyšuje počet dětí, které potřebují pomoci, tak jsem se rozhodla najít své budoucí profesní uplatnění v této sféře.

Respondent č. 5: Vzhledem k pracovní době a pracovnímu úvazku. Hledala jsem nějaké místo na ¾ úvazku, a to většinou asistent pedagoga nabízí.

Respondent č. 6: Upřímně? Kvůli většímu úvazku. V práci mi nabídli možnost přejít z vychovatelky na asistentku pedagoga, tak jsem se rozhodla nabídku přijmout.

Respondent č. 7:Vždy jsem ráda pracovala s dětmi. Původně jsem chtěla jít studovat pedagogiku, ale rodiče mě přemluvili na jiný obor. Ale nakonec jsem skončila u práce s dětmi.

Respondent č. 8: Protože mě baví práce s lidmi s handicapem. Musela jsem si sice na pár let od sociálních služeb odpočinout(původně jsem pracovala v chráněném bydlení), ale tato práce mě jednoduše naplňuje a z dlouhodobého hlediska si nedovedu představit, že bych dělala něco jiného.

Respondent č. 9: Po maturitě jsem se neuchytila ve vystudovaném oboru, tak jsem hledala jinou alternativu. Zvažovala jsem více možností, ale nakonec jsem se rozhodla pro práci s dětmi, která mě vždy bavila. Jezdívala jsem jako instruktor na tábory, měla jsme kvůli tomu udělané i pedagogické minimum.

5. **Kde jste získal/-a potřebnou kvalifikaci pro práci asistenta pedagoga?**

Respondent č. 1: V Praze.

Respondent č. 2:V Praze, na Joboku.

Respondent č. 3: Udělala jsem si kurz v Praze.

Respondent č. 4:SSŠ Brno.

Respondent č. 5:V Brně.

Respondent č. 6: Brno.

Respondent č. 7:V Karlovarském kraji, zaměstnavatel mi doporučil jeden z kurzů, se kterým má zkušenosti.

Respondent č. 8:Původně jsem studovala jeden kurz, kde jsme byly u zrodu rekvalifikačního kurzu pro asistenty pedagoga (v podstatě se na nás učili, jak tento kurz

vyučovat). A v loňském roce jsem si dodělávala další kurz, také jako jeden z prvních absolventů tohoto oboru, ale tento kurz byl daleko víc promyšlený.

Respondent č. 9: Jeden z pražských kurzů.

6. **Byl kurz, který jste navštěvovala zaměřen spíše teoreticky nebo prakticky?**

Respondent č. 1: Jenom teorie, protože my jsme vlastně každý už dělali toho asistenta, a naše práce byla tedy praxí.

Respondent č. 2: Spíše teoretický, jako byla tam praxe, ale to bylo až v průběhu, ke konci toho kurzu, a bylo to vlastně v individuální režii. A sice bylo fajn, že jsme si mohli volit sami, ale já nevím…pro mě tam bylo velmi těžký to, že se tam mluvilo o těch věcech z praxe, ale já v té době ještě nikdy v té škole nebyla, že jsem vůbec neměla ponětí, o čem se tam mluví. Jako hodně věcí chápu až teď zpětně. Já jako při práci nejvíc spoléhám na intuici než právě na to, co jsem se naučila. Já se opírám o to, co jsem se dozvěděla, ale spoustu věcí si doplňuji samostudiem, to mi dává mnohem víc. – dává mi to takový ten všeobecný přehled, ale tu konkrétní aplikaci mi to neumožňuje.

Respondent č. 3: Byl teoretický. Obsahoval základní informace o práci asistenta pedagoga, seznámili nás s jednotlivými druhy postižení.

Respondent č. 4: Tento kurz byl ve větší části teoretický výklad, dále jsme měli splnit 60hodinovou praxi. V teorii nám vysvětlili, jak s dětmi pracovat, jak funguje spolupráce mezi školou a školským poradenským zařízením nebo popsali, jak se máme jako asistenti věnovat jednotlivým žákům, podle jejich potřeb.

Respondent č. 5: Byl spíše teoretický, zaměřený na popis inkluzivního vzdělávání, jak pomoci žákovi zapadnout do kolektivu, jak mu pomoci s učením, jako ho motivovat apod. Z praxe nám ukázali různé pomůcky, které jsme měli možnost si ohmatat a vyzkoušet.

Respondent č. 6: Byl hodně teoretický.

Respondent č. 7: Kurz byl teoretický, ale měli jsme i praktickou část, kde jsme už přímo pracovali s nějakými dětmi se speciálními potřebami. Kdo ještě nepracoval přímo v praxi,

dostal nějakého, řekněme zkušebního, žáka/klienta, se kterým mohl v rámci praxe pracovat.

Respondent č. 8: Na prvním absolvovaném kurzu měli zaměření spíše na praktickou stránku, což by bylo možná dobré, ale mě osobně tam chyběli právě ty teoretické informace, a vzhledem k tomu, že jsem byla mladá a přišla jsem úplně z jiného oboru, tak jsem moc netušila, co vlastně přesně děláme.Na druhém kurzu se snažili pojmout kurz ze všech stran, jak prakticky, tak i teoreticky a co mi přišlo hodně důležité, tak tam zahrnuli i psychologii. Snažili se nám vysvětlit, jak se psychicky obrnit, což mi přijde jako jedna z nejdůležitějších věcí, která by se měla vyučovat vždy. Ale je také pravda, že už jsem byla starší a měla jsem daleko více jak informací, tak i zkušeností. Ale rozhodně pro začátečníka bych zvolila více ten druhý kurz.

Respondent č. 9:Převládala teorie. Řekli nám toho opravdu hodně, byl to velký nával informací. V úvodu nám vysvětlili, co vše asistent pedagoga dělá, jak by měl spolupracovat s učitelem či školským poradenským zařízením, dále nám řekli, jak pracovat s žáky s postižením, jak mu pomoci s učením nebo třeba hygienou.

7. **Narazil/-a jste v praxi na něco, na co vás daný kurz nepřipravil?**

Respondent č. 1: Jak řešit některé situace, ať už s žáky nebo s učitelem.

Respondent č. 2:Já si úplně nejsem jistá, možná to, že nás vůbec nepřipravili na tu manipulaci…na tom kurzu jsme probírali tělesné postižení, říkali jsme si o různých plegiích, ale já jsem vlastně vůbec nevěděla, jak se zachovat k těm žákům, konkrétním studentům. Přijdete do té školy a teď na ně koukáte a bojíte se, že jim nějak ublížíte, vlastně nevíte, jak jim pomoci. Takže asi ta manipulace s některými pomůckami.

Respondent č. 3: Určitě, protože tím, že pracujeme s lidmi s postižením, s dětmi, tak na to tenhle kurz nepřipraví, protože u nás má každý dítě úplně specifický postižení a každý dítě potřebuje úplně jiný přístup, má jiný nároky na tu péči, takže jako z hlediska té práce u nás mi ten kurz moc na nic nebyl. Ale to není vina toho kurzu, praxe a teorie je prostě vždycky odlišná.

Respondent č. 4: Zatím ne. Bylo pár nejasných situací, ale s těmi mi pomohl učitel.

Respondent č. 5: Nic takového se mi nestalo.

Respondent č. 6: Ani ne. Jak jsem říkala, kurz byl sice hodně teoretický, ale já měla už mnoho předešlých zkušeností s prací s intaktními dětmi a on to zas takový rozdíl není.

Respondent č. 7:Pár drobností tu bylo. Hlavně ta samotná práce s těmi dětmi…jak bych vám to…sice jsme si řekli všechnu potřebnou teorii, ale ta vám v praxi hned nenaskočí, ale s tím se asi potýkal na začátku každý, např. jsem zpočátku nevěděla, jak moc mám dítěti pomáhat, chvilku trvalo, než jsem našla tu hranici, s čím pomoci a co nechat na dítěti.

Respondent č. 8: Není možné, aby kurz obsáhl úplně všechno, co by nás mělo čekat v praxi. Rozhodně se nám obě školy snažily předat to, co považovaly za nezbytné a potřebné, ale osobně říkám, že druhý kurz se na toto téma připravil mnohem lépe a jsem ráda, že se zaměřili i na to, jací jsme my, jako budoucí asistenti pedagoga a nenechali projít kurzem někoho, kdo na tento obor neměl dostatek inteligence a empatie

Respondent č. 9: Objevilo se několik situací, kdy jsem si úplně nevěděla rady, ale myslím si, že to nebylo vinou kurzu. Práce s dětmi je velmi různorodá a vždy se může objevit něco nečekaného.

8. **Změnil/-a byste na vámi absolvovaném kurzu něco? Napadá vás něco, co by bylo potřeba do kurzu přidat, nebo naopak z kurzu odebrat?**

Respondent č. 1: Třeba tu komunikaci s tím učitelem. Třeba jsem měla velké problémy, když jsem pracovala na běžných základkách, kdy tam bylo 30 dětí, teď hodně běhaly, skákaly, křičely a učitelé mi to dávali za vinu. Tady je klid, je nás pár. Ale taky hodně záleží, jak si sednete s paní učitelkou, prostě.

Respondent č. 2: Mně přišlo, že nás na tom kurzu bylo hodně, a to si myslím, že to byl jeden z těch menších kurzů, slyšela jsem, že někde to bývá ještě masovější. Takže mi to přišlo trochu neosobní, že ta „nalejvárna“ byla důležitá, a oni snažili dělat nějaké aktivity, že nás třeba zvedali, byli jsme ve skupinkách nebo ve dvojicích, ale bylo to málo, a já si nestihla moc s nikým popovídat, seznámit se. Chyběla mi ta interakce. Taky mi to trochu přišlo jako síto, že spousta lidí to udělá, ale nevěnuje se tomu, nebo jde po nějaké době od toho, zjistí, že to není pro ně, nebo tam byli často i rodiče, kteří měli to dítě s postižením

nebo se chtěli aktivněji zúčastnit výuky na těch školách, chtěli mít větší přehled, jak ta výuka funguje.

Respondent č. 3: Ne, myslím si, že ne. Myslím si, že tam nejde nic odebrat, protože vzhledem k tomu, že se dá vycházet z toho, že asistenta pedagoga potřebuje jenom dítě, který má nějaký problém, tak vlastně my jsme tam dostali, takový přehled, jak se pracuje s lidmi, který nevidí, s lidmi, který neslyší, s lidmi, který se špatně pohybují, takže jako od každého trošku tam bylo. Ale furt je to ta teorie. Je to hezký poslouchat, ale pak když s tím pracujete, je to něco jiného.Ale já určitě, co bych prohloubila a co mi chybělo, byla nějaká psychologie a psychohygiena. Určitě se více zaměřit na potřebu supervize a takových věcí. Spíš připravit ty lidi na tohle…my jsme tam s těma dětma nepřetržitě v těch třídách. Já mám ve třídě holky, puberťačky a dozvím se od nich mnoho informací, se kterými pak třeba nevím, jak naložit, jak je zpracovávat, co už je potřeba někomu hlásit, co ještě stačí s těmi holkami vyřešit sama, a na tohle jsem třeba nebyla připravená vůbec. Ale to je zase třída od třídy – kdybych byla v první třídě, tak tyhle problémy nemám.

Respondent č. 4: Určitě bych volila více hodin ve specifických zařízeních… a do výuky bych zařadila určité typy kompenzačních pomůcek, jež usnadní asistentovu participaci na jeho práci s dětmi.

Respondent č. 5:Přidala bych více praxe v různých zařízeních s dětmi se speciálními potřebami, lépe propojit teorii s praxí.

Respondent č. 6: Myslím, že to není nutné. Kurz byl velmi zajímavý a naučný. Myslím, že informací bylo dost, takže bych nic nepřidávala a zároveň asi nebylo nic, co by se dalo vypustit.

Respondent č. 7: Bylo by fajn více propojit tu teorii s praxí. Jenže zase mnoho z nás již někde pracovalo, takže více praxe už by se nejspíš nedalo stíhat. Součástí našeho kurzu byla i historie speciální pedagogiky, sice mě to velmi bavilo, bylo to velmi zajímavé, a nebylo to součástí zkoušky, ale připadalo mi, že to bylo na úkor jiných informací, co jsme mohli získat.

Respondent č. 8: První kurz by se měl zaměřit i na teorii, a hlavně na osobnost budoucího asistenta. Ovšem dnes už je nemohu hodnotit úplně objektivně, jelikož tento kurz jsem

absolvovala v roce 2013 a od té doby na tom mohli ledacos změnit. Ale rozhodně vím, že je důležité, aby tímto kurzem nepouštěli lidi, kteří na tu práci nejsou vhodní. Protože asistent musí být oporou učiteli a měl by se umět vcítit i do studenta.

Respondent č. 9:Já osobně bych na kurzu nic neměnila. Informací jsme dostali mnoho, chvíli trvalo, než jsem je zpracovala, ale nyní jsem za vše naučené ráda, v praxi se mi to hodí.

9. **Máte pocit, že vás kurz připravil na práci s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami? Vybavil vás dostatečnými znalostmi, nebo jste si museli potřebné informace pro praxi doplnit samostudiem?**

Respondent č. 1: Já měla nějaké základní informace už ze střední školy, zbylé informace mi byly sděleny na kurzu. Takže myslím, že mohu říci, že ano.

Respondent č. 2: Během kurzu jsem nic nedoplňovala, to mě znalostně připravilo, ale bylo to minimum. Já jsem vděčná, že teď jezdím do té školy, protože tam se dozvídám daleko víc, tam byly skutečně základy, ale musím říct, že co jsem porovnala i s osnovami jiných kurzů, tak my jsme měli i didaktiku, trochu psychologie, hlavně vývojovou, měli jsme i prolínání s jinými obory…byly to základy, ale pro mě to tehdy bylo akorát, já bych víc neunesla, tím že jsem byla tehdy úplně mimo mísu. Já bych třeba uvítala i nějakou možnost si dodělat, dejme tomu po roce, nějakou rekvalifikaci. Řekněme, že bych chtěla pracovat s dětmi se zrakovým postižením, tak bych si k tomu dodělala nějaký další, doplňující kurz.

Respondent č. 3: Kurz mi dal základ, zbytek jsem si dohledala během praxe. Ale opravdu si myslím, že nějaká ta psychohygiena, nějaká péče o sebe sama z pedagogického slova-smyslu by měla být zastoupena. Protože každý to dítě má nějaký problém a vy s tím budete muset umět bojovat a nenosit si to domů, nebýt z toho nešťastná a nezatahovat do toho svůj život, takže to si myslím, že by tam mělo být.

Respondent č. 4: Ano, kurz byl velmi dobře připraven.

Respondent č. 5: Myslím, že ano. Jak jsem říkala, v praxi jsem zatím nenarazila na nic, co by mě překvapilo.

Respondent č. 6: Bylurčitým základem, ale až praxí jsem získala další zkušenosti a větší jistotu.

Respondent č. 7: Ze začátku jsem ten pocit neměla, mnoho věcí pro mě bylo nových a musela jsem je vstřebat. Ale teď s odstupem času bych řekla, že ano.

Respondent č. 8: První kurz ne. Druhý asi ano, ale už jsem měla tolik zkušeností, že mě chvilkami otravovalo poslouchat něco, co už znám.

Respondent č. 9:Řekla bych, že ano. Do začátku mi získané informace stačily a v případě potřeby si některé věci dohledávám.

10. Navštěvujete nějaké jiné doplňkové vzdělávací kurzy? Podporuje vás zaměstnavatel v dalším vzdělávání?

Respondent č. 1: Teď budeme mít třeba první pomoc. Většinou chodí k nám do školy. Teď jsme třeba měli školu zad – jak si neodrovnat záda, když pracujete s dětmi s postižením a tak. A tam nám chodila vyprávět naše fyzioterapeutka. Jo, takže to bylo všechno od nás. Pak nevím, jak to bude s tím zdravotním, ale myslím, že taky přijdou k nám. Ale jak je to s placením, to nevím.

Respondent č. 2: Kurzy u nás na škole jsou a budou, my máme možnost si nějaký kurz vybrat, teď například budeme mít zdravotnický, já jsem si říkala, že bych teď chtěla ten vyšší, aby pak mohla jezdit třeba na výlety a tak, ta možnost tam je. Ale myslím, že to hodně záleží na škole, jestli je ochotná do toho investovat. U nás máme jednou za čas nějaké možnosti, ze kterých si můžeme vybrat. Ale já teď mimo kurzy ještě studuji dálkově speciální pedagogiku na vysoké škole.

Respondent č. 3: Sama si hledám. Většinou právě kurzy zaměřené na psychohygienu, protože myslím, že je to velmi důležité, jak pro učitele, tak pro asistenty. A zaměstnavatel pořádá různé kurzy u nás na pracovišti.

Respondent č. 4: Jednotlivé kurzy ne, ale přemýšlím o dalším studiu zaměřeném na speciální pedagogiku. Co se týče zaměstnavatele, ten mě v doplnění dalšího vzdělání podporuje, ale pokud se ptáte na jednotlivé kurzy, tak v tom ne, ty proplácí pouze učitelům.

Respondent č. 5: Zaměstnavatel se snaží být vstřícný, některých školení se účastníme spolu s učiteli.

Respondent č. 6: Když můžu, tak navštěvuji různé kurzy. A musím říci, že zaměstnavatel mě podporuje ve všech směrech.

Respondent č. 7: Ano, naše ředitelka nás posílá na dva kurzy ročně, které nám zaplatí a pak k nám pozvala i někoho na kurz první pomoci, nebo školení bezpečnosti. Navštěvované kurzy si můžeme sami vybrat, ale paní ředitelka je musí schválit – a už se párkrát stalo, že někomu řekla, že tenhle kurz ne, ať si vybere jiný. Ale to je proto, že se snaží, aby ten kurz nebyl přínosný jen pro nás, ale i pro ostatní. Většinou na poradě si sdílíme, co jsme se na kurzu dozvěděli.

Respondent č. 8: Zaměstnavatel se nás snaží v dalším vzdělávání podporovat, ale v této chvíli není moc možností (vzhledem ke karanténě) ale jinak se nám snaží zajisti mnoho zajímavých kurzů. Například v minulém pololetí jsem absolvovala kurz bazální stimulace, který nám ze 70% hradil zaměstnavatel.

Respondent č. 9:U nás chodí na školení a kurzy spíše učitelé, my asistenti máme pouze povinná školení na bezpečnost a první pomoc.

Příloha č. 3 – Informovaný souhlas a pozvánka k výzkumu

KVALIFIKAČNÍ KURZY PRO ASISTENTY PEDAGOGA

POZVÁNKA K VÝZKUMU

Vážené dámy, Vážení pánové,

jsem studentkou Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy a do své diplomové práce sháním asistenty pedagoga, kteří budou ochotni zúčastnit se **kvalitativního** výzkumu.

Cílem výzkumu je zjistit, zda asistentům pedagoga vyhovují stávající kvalifikační kurzy.

- Je zde něco, co by na kurzech chtěli změnit?
- Obsahují kurzy všechny potřebné informace, které asistenti pedagoga potřebují?
- Mají asistenti pedagoga pocit, že je kurz dostatečně připravil do praxe?

Nástrojem výzkumu je semi-strukturovaný **osobní rozhovor** na cca **30 minut**.

Pokud Vás výzkum zaujal, kontaktujte mě, prosím, na emailové adrese. V případě zájmu Vám mohu emailem zaslat zpětnou vazbu k proběhlému výzkumu.

Těším se na možnou spolupráci!